

Det juridiske fakultet

Avkall på arv

En hensiktsmessig form for inngåelse av avtaler om arv?

Charlotte Sivertsen Helland

Masteroppgave i rettsvitenskap, JUR-3902 desember 2021

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
1.1	Tema, problemstilling og aktualitet	1
1.2	Avgrensning	3
1.3	Metode og rettskilder	4
1.4	Videre fremstilling	4
2	Endringer i avkallsreglene	5
2.1	Innledning.....	5
2.2	Avkall på arv etter arveloven 1972	6
2.2.1	Avkall på ventet arv	6
2.2.2	Avslag på falt arv	8
2.3	Avkall på arv etter arveloven 2019	9
2.3.1	Vurderinger og grunnprinsipper	9
2.3.2	Nærmere om begrunnelsen og formålet med endringene	11
3	Avkall på arv	12
3.1	Innledning.....	12
3.2	Helt eller delvis avkall på arv	13
3.3	Avkall på retten til uskifte	15
3.4	Virkingen av avkall på arv	17
3.4.1	Innledning.....	17
3.4.2	Avkall fra en arving etter loven.....	17
3.4.3	Avkall fra en testamentsarving	21
3.4.4	Avkall på retten til uskifte	22
4	Krav til avkallserklæringen	23
4.1	Innledning.....	23
4.2	Gyldigheten av en avkallserklæring	23
4.2.1	Innledning.....	23

4.2.2	Mottaker	24
4.2.3	Når er avkallserklæringen mottatt?	25
4.2.4	Hva regnes som et avkall?.....	27
4.2.5	Fritak fra avkall	29
4.3	Formkrav	31
4.3.1	Innledning.....	31
4.3.2	Departementets vurderinger	31
4.3.3	Testament	33
4.3.4	Avkorting i arv	34
4.3.5	Konklusjon	35
5	Avkall på arv og andre disposisjoner	36
5.1	Innledning.....	36
5.2	Samtykke til pliktdelskrenkende testament.....	36
5.3	Avkorting som alternativ til avkall på arv.....	38
6	Avsluttende bemerkninger	40
	Referanseliste.....	43

1 Innledning

1.1 Tema, problemstilling og aktualitet

Tema for denne avhandlingen er avkall på arv. Oppgaven inneholder en fremstilling og vurdering av lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven – al.) § 74 i lys av endringene som ble gjort i avkallsreglene fra arveloven 1972¹ til gjeldende arvelov.

Problemstillingen som reises er om avkall på arv er en hensiktsmessig form for inngåelse av avtaler om arv. For å ta stilling til problemstillingen vil det være nødvendig å se nærmere på hva avkall på arv innebærer, hvilke krav loven stiller til et avkall og hvordan andre disposisjoner på arverettens område som kan være aktuelle som alternativ til avkall på arv.

Etter arveloven § 74 kan en arving helt eller delvis gi avkall på fremtidig eller falt arv, jf. al. § 74 første ledd første punktum. «Avkall» tilsier at en sier ifra seg noe eller gir opp retten til noe. Virkningen av avkall er at arven det er gitt avkall på fordeles som om arvingen var død før arvelateren, jf. al. § 74 første ledd andre punktum. Dette innebærer at arven vil fordeles etter lovens arvetavle.² I tillegg kan en ektefelle eller samboer gi avkall på retten til uskifte, jf. § 74 andre ledd.

Hovedregelen er at en arving ikke kan disponere over fremtidig arv uten særskilt hjemmel i lov, jf. al. § 73 første ledd første punktum. Arveloven § 74 om avkall på arv representerer et av de viktigste unntakene fra denne regelen.³ På denne måten er avkall spesielt, siden det er en mulighet for arvingen til å disponere over fremtidig arv. Den prinsipielle begrunnelsen for reglene om avkall på arv er at ingen skal kunne tvinges til å arve.⁴

En arving kan gi en ensidig erklæring om avkall på arv, eller avkallet kan gis betinget av en motytelse fra arvelater. I arveloven er arving definert som den som etter loven eller testament har rett til arv etter arvelateren, jf. al. § 2 første ledd. En livsarving er arvelaterens barn og barnets eller barnas etterkommere, jf. al. § 2 andre ledd. Som utgangspunkt vil arving bli brukt om begge i oppgaven, med mindre det er et poeng at det er en forskjell for livsarvinger og andre arvinger.

---

¹ Opphevet: Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m (heretter arveloven 1972 eller al. 1972).

² NOU 2014: 1 Ny arvelov s. 214.

³ NOU 2014: 1 s. 163.

⁴ Prop. 107 L (2017-2018) Lov om arv og dødsboskifte (arveloven) s. 165.

Både ensidige erklæringer om avkall på arv og betingede erklæringer vil i praksis være en form for avtale om arv, siden de er bindende for avkallsgiveren, noe jeg vil komme tilbake til i kapittel 4. Årsaken til at en arving ønsker å gi avkall kan være at arvingen ikke ønsker å motta arv, arvingen er konkurs eller ønsker at andre heller skal få nyte godt av arven. I tillegg kan det være et ønske om å motta midler uten å måtte vente til arvelater dør.

Virkingen av avkall på arv er et resultat av at Arvelovsutvalget i utredningen av dagens arvelov skulle vurdere om reglene om avkall på fremtidig arv, påbud om avkorting og avslag på falt arv kunne samordnes og forenkles.⁵ Utvalget viste i sine vurderinger til at mange av reglene på området etter arveloven 1972 er overlappende, og at det kan oppstå tvil om hvilke regelsett som skal anvendes.⁶ Resultatet ble at reglene om avkall på arv og avkorting ble delvis endret, og virkingen for fremtidig og falt arv er den samme. I forbindelse med dette er det interessant å nærmere på hva virkingen av et avkall gjør med hensiktsmessigheten av å inngå avtaler om avkall på arv.

Arv er en kilde til mye konflikt og er noe alle mennesker i samfunnet vårt på et eller annet tidspunkt vil måtte forholde seg til, enten det er som arving eller som arvelater selv. Av den grunn vil arverett som rettsområde alltid være aktuelt å se nærmere på, og det vil være et område som er gjenstand for diskusjon i overskuelig fremtid.

Alle eiendelene og forpliktelsene til arvelater vil i utgangspunktet gå inn i dødsboet, og det vil være dette som utgjør arven.⁷ Utgangspunktet er at arven fordeles etter loven eller etter testament, jf. al. § 3 første ledd. Arveloven kapittel 9 inneholder regler om avtaler om arv. Reglene om avkall på arv, avkorting i arv og andre avtaler om arv kan ses på som en del av arvegangsreglene, som supplerer lovens arvetavle.⁸

Avkall på arv er også spesielt interessant fordi dets betydning og aktualitet kan endre seg i takt med en eventuell gjeninnføring av arvegift. Tidligere ble avkall på arv gjerne brukt slik at arvinger gav avkall på arv utover fribeløpet for arveavgift.⁹ Arveavgiftsloven¹⁰ som regulerte avgift på arv ble derimot opphevet 1. januar 2014¹¹. Arveavgift gikk i korte trekk ut på at

---

⁵ NOU 2014: 1 s. 162.

⁶ NOU 2014: 1 s. 162.

⁷ John Asland, *Arverett*, 1. utg., Gyldendal Norsk Forlag AS 2021 s. 24.

⁸ NOU 2014: 1 s. 158.

⁹ Asland (2021) s. 388.

¹⁰ Opphevet: Lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven – aal.).

¹¹ Lov 13. desember 2013 nr. 110 om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver.

arvingen måtte betale en viss prosentandel av arven til staten. Arveavgiftsgrunnlaget ble vedtatt av Stortinget hvert år (og fortsatt for dødsfall før 1. januar 2014), og varierte etter hvor stor verdien på arven var.¹² Dersom arven var under en viss sum var den avgiftsfri, derav grunnen til at en del valgte å gi avkall på arv utover fribeløpet. På den måten kunne man arve avgiftsfritt og sende den resterende arven videre i rekken. Dersom arveavgift igjen blir innført kan det tenkes at avkall på arv igjen vil bli brukt til dette formål.

Etter overgangsreglene i arveloven vil reglene i kapittel 9 om avtaler om arv gjelde når avtalen inngås eller disposisjon foretas etter lovens ikrafttredelse, jf. al. § 180 sjette ledd. Det vil si at for avkall på fremtidig arv må avkallserklæringen være gitt etter 1. januar 2021 for at loven skal komme til anvendelse, og for avkall på falt arv må dødsfallet finne sted etter 1. januar 2021.

1.2 Avgrensning

Oppgaven vil i all hovedsak knytte seg til arveloven § 74 om avkall på arv. Andre områder innenfor arveretten vil i den utstrekning de er relevant for avkall på arv bli vist til. Dette innebærer at arvelovens arvegangsregler, pliktregler og arvingers mulighet til å rå over fremtidig og falt arv vil bli redegjort for i den utstrekning det er nødvendig for å få frem et poeng knyttet til avkall på arv.

Uskifte vil bare bli behandlet i den utstrekning det er relevant for avkall på arv som avtaleform. Av denne grunn vil det ikke bli foretatt noen nærmere redegjørelse av uskiftereglene i arveloven. Oppgaven avgrenses også mot oppgjøret av arven, med andre ord skiftebehandlingen. Der det er nødvendig for å illustrere et poeng knyttet til avkall som avtaleform kan det bli nevnt.

Det vil også avgrenses mot ugyldighets- og revisjonsspørsmål som må avgjøres etter avtalerettslige regler. Dette på bakgrunn av at det ikke er i kjernen av hva som ønskes behandlet, og det er ikke plass til en omfattende redegjørelse av dette.

---

¹² Som eksempel se Stortingsvedtak 13. desember 2019 nr. 1821 om avgift til statskassen på arv for budsjettåret 2020.

1.3 Metode og rettskilder

Den sentrale loven i denne avhandlingen vil være arveloven. Loven trådte i kraft 1. januar 2021 og avløste arveloven 1972 og lov 21. februar 1939 nr. 21 om skifte (skifteloven). De mest sentrale forarbeidene til arveloven er NOU 2014: 1 Ny arvelov og Prop. 107 L (2017-2018) Lov om arv og dødsboskifte (arveloven).

Så vidt jeg kan se foreligger det per dags dato verken høyesterettspraksis eller underrettspraksis knyttet til arveloven § 74, noe som kan medføre en metodisk utfordring. Av denne grunn vil forarbeidene være av særlig betydning for løsningen av de problemstillinger som reises i oppgaven. På de punkter rettstilstanden er forutsatt å være i overenstemmelse med tidligere gjeldende rett, legges det til grunn at forarbeider, rettspraksis og litteratur knyttet til arveloven 1972 og arveloven 1854¹³ kan være av relevans. Dersom det er endringer som påvirker overføringsverdien vil dette bli kommentert underveis.

Av litteratur vil Asland (2021) og Hambro (2021) være sentrale bidrag til løsning av de problemstillinger som reises. I tillegg vil litteratur knyttet til arveloven 1972 på noen punkter utgjøre viktige bidrag, særlig Lødrup og Asland (2018) og Unneberg (2009).

1.4 Videre fremstilling

I kapittel 2 vil det bli sett på endringene i reglene om avkall på arv fra arveloven 1972 til arveloven 2019. Det vil bli redegjort for hvordan rettstilstanden var etter arveloven 1972, med fokus på hva som ble ansett problematisk. I tilknytning til arveloven 2019 vil det bli redegjort for vurderingene og formålet bak endringene, samt hva endringene består av.

For å vurdere reglene om avkall på arv er det nødvendig å se nærmere på arveloven § 74. I kapittel 3 vil det derfor søkes å klarlegge innholdet av regelen, herunder hva det kan gis avkall på og nærmere om virkningen av avkall. Kapittel 4 vil omhandle hvilke krav som stilles til en avkallserklæring, og i tillegg vil det bli foretatt en vurdering av om det burde innføres flere krav til form for en avkallserklæring.

I kapittel 5 vil det bli sett på når samtykke til pliktdelskrenkende testament eller avkorting i arv kan anvendes for å oppnå formål som ikke kan oppnås med avkallsreglene. Fokuset vil

---

¹³ Opphevet: Lov 31. juli 1854 om Arv (heretter arveloven 1854 eller al. 1854).

være på hvilken disposisjon som vil være mest hensiktsmessig i forhold til det arvelater og arvingen ønsker å oppnå.

Avslutningsvis vil det i kapittel 6 bli knyttet noen kommentarer til fremstillingen og vurderingene som er blitt gjort. Det vil også søkes å svare på om avkall på arv er en hensiktsmessig form for inngåelse av avtaler om arv.

2 Endringer i avkallsreglene

2.1 Innledning

Hensikten med dette kapittelet er å vise hvilke endringer som ble gjort i reglene om avkall på arv fra den nylig opphevede arveloven 1972 til gjeldende arvelov fra 2019. Vurderingene og formålet med endringene vil kunne si noe om hva lovgiver ønsket å oppnå og unngå med reglene slik de ble vedtatt i arveloven § 74. Dette vil også bidra til å klarlegge innholdet av avkallsbestemmelsen i kapittel 3 og 4, og de senere vurderingene i kapittel 5 og 6.

Avkall på arv ble i arveloven 1972 regulert i to forskjellige bestemmelser, og begrepsbruken var forskjellig ut fra om det var avkall på fremtidig eller falt arv. En arving kunne gi «avkall» på ventet arv, jf. al. 1972 § 45. Dersom det var tale om falt arv ble dette omtalt som «avslag» på falt arv, jf. al. 1972 § 74. I arveloven 2019 ble reglene om avkall på ventet arv og avslag på falt arv samlet i en bestemmelse, arveloven § 74. Virkningen av avkall ble også delvis endret, og det ble tatt inn i lovteksten hvem avkallet skal gis overfor, og at en ektefelle eller samboer har mulighet til å gi avkall på retten til uskifte.

Skillet mellom fremtidig og falt arv knytter seg som hovedregel til arvelaterens død. Fremtidig arv er arv som en arving har utsikter til å kunne motta i fremtiden. I teorien omtales det gjerne som arvingens arveutsikt.¹⁴ Etter arveloven § 66 skal arven anses falt ved arvelaterens død, hvis ikke noe annet er bestemt i loven eller i testament.

---

¹⁴ Asland (2021) s. 24.

Det vil først bli redegjort for rettstilstanden etter arveloven 1972, med særlig fokus på hva som ble ansett som uavklart og problematisk. Deretter vil det bli redegjort for grunnprinsippene og vurderingene bak arveloven § 74.

2.2 Avkall på arv etter arveloven 1972

2.2.1 Avkall på ventet arv

I likhet med dagens bestemmelse om avkall på arv kunne en arving gi arvelateren helt avkall på ventet arv, eller en del av den, jf. al. 1972 § 45 første ledd første punktum. Dersom ikke noe annet var avtalt, var virkningen at avkallet også bandt arvingens livsarvinger, med mindre avkallet var gitt av livsarvingen til arvelateren uten rimelig vederlag, jf. al. 1972 § 45 første ledd andre punktum. Avkall på arv kunne også gis overfor gjenlevende ektefelle som satt i uskiftet bo, jf. al. § 45 andre ledd. Ordlyden oppstilte ikke formkrav for avkallet. Det kunne dermed gis avkall på ventet arv formfritt.¹⁵ Omfanget av avkallet måtte bero på en tolkning av avkallserklæringen.¹⁶

Utgangspunktet var med andre ord at avkallet var bindende for livsarvingene til avkallsgiveren uavhengig av om det var en arving eller en livsarving som ga avkall. I praksis kunne en arving dermed få et beløp mot at han ga avkall på ventet arv, og arvelateren kunne anse oppgjøret med arvingen som ferdig.¹⁷ Som alternativ kunne arvingen gjennom en uttrykkelig avtale med arvelater avtale at avkallet bare bandt avkallsgiveren selv og ikke livsarvingene.¹⁸ En forutsetning for dette alternativet var at avkallsgiveren faktisk inngikk en slik avtale, og en arving kunne på denne måten i realiteten være med å styre arvets fordeling, også på vegne av egne livsarvinger.

I forarbeidene ble det ansett som problematisk at arvelaters livsarving kunne gi avkall med virkning for egne livsarvinger, og det ble lagt vekt på at arvingens livsarvinger burde ha et vern mot avkall som ble gitt av ondskap eller sjikane for å skade egne arvinger.¹⁹ Dersom livsarvingen hadde fått vederlag for sitt avkall ville ofte livsarvingene også kunne nyte godt av dette, og på den måten ikke trenge samme vern.²⁰ Dette resulterte i at det ble tatt inn et

---

¹⁵ Peter Lødrup og John Asland, Arverett, 7. utg., Gyldendal Norsk Forlag AS 2018 s. 293.

¹⁶ Innst. O. nr. XIX (1970-1971) Tilråding frå justisnemnda om lov om arv m.m. s. 17.

¹⁷ Lødrup og Asland (2018) s. 294.

¹⁸ Ot.prp. nr. 36 (1968-1969) Om lov om arv m.m. s. 169.

¹⁹ NUT 1962: 2 Utkast til lov om arv s. 211.

²⁰ NUT 1962: 2 s. 211.

unntak i lovteksten for tilfeller der hvor avkallet var gitt av arvelaterens livsarving uten rimelig vederlag.²¹ Virkningen av avkall fra arvelaterens livsarving avhengte dermed av om det var gitt et rimelig vederlag.

Spørsmålet om unntaket for livsarvinger gjaldt både der hvor avkallsgiveren overlevde arvelateren, eller om unntaket bare kom til anvendelse der hvor avkallsgiveren døde før arvelateren var omtvistet i teorien.²² Formuleringen av dette unntaket ble endret både i proposisjonen og innstillingen før det fikk sin endelige ordlyd.²³ Noen tok til ordet for at dette måtte være tilfelle, mens andre mente at loven måtte tolkes slik at arvingen ikke uten vederlag kunne avskjære hele sin linje fra arv.²⁴ Et slikt tvilstilfelle er illustrerende for hvordan bestemmelsen kunne medføre vanskelige problemstillinger.

Et sentralt spørsmål i tilknytning til avkall fra arvelaters livsarving er hva som kunne regnes som et «rimeleg vederlag», jf. al. 1972 § 45 første ledd andre punktum. Ordlyden «rimeleg» kan trekke i retning av at det er en skjønsmessig vurdering. På den andre siden kan også en naturlig forståelse være at det med «rimeleg» menes at livsarvingen måtte ha fått en ytelse som stod i forhold til arven det ble gitt avkall på. I innstillingen til arveloven 1972 ble det vist til at det måtte være et tolkningsspørsmål om vederlaget var rimelig, og at utgangspunktet måtte være om det var rimelig på det tidspunktet avkallet ble gitt.²⁵ Vederlagsberegningen måtte dermed bero på en konkret tolkning.

Reglene om avkall på ventet arv i arveloven 1972 åpnet dermed for en rekke spørsmål og tvilstilfeller. Vurderingene av hva som var et «rimelig vederlag» kunne føre til vanskelige tolkningsspørsmål, og det samme kunne spørsmålet om virkningen av et avkall fra arvelaterens livsarving som døde før arvelateren selv. Unneberg stilte i sin avhandling spørsmål ved om arveloven 1972 § 45 var overflødig og kompliserende, og viste også til reglene var uklare og inkonsekvente.²⁶ Ut fra de problemstillinger som er pekt på, og det at virkningen for avslag på falt arv var en annen, kan denne spørsmålsstillingen forstås.

---

²¹ Innst. O. nr. XIX (1970-1971) s. 17.

²² Lødrup og Asland (2018) s. 297.

²³ Se Ot.prp. nr. 36 (1968-1969) s. 170 og Innst. O. nr. XIX s. 17.

²⁴ Se Lødrup og Asland (2018) s. 297.

²⁵ Innst. O. nr. XIX (1970-1971) s. 17.

²⁶ Inge Unneberg, *Avtaler om arv – Forhåndsavtaler om fordeling av etterlatt formue*, Juni 2009, s. 454.

For avslag på falt arv var virkningen en annen enn ved avkall på ventet arv, men også der ble det gjort et skille mellom arvinger og livsarvinger. Dette vil være tema i neste kapittel.

2.2.2 Avslag på falt arv

Etter arveloven 1972 § 74 første ledd kunne en arving avslå falt arv, og avslaget kunne gjelde hele arven eller en del av den. Arven det ble gitt avkall på skulle da gå som om arvingen var død før arven falt, jf. al. 1972 andre ledd første punktum. For det tilfellet at arvingen ikke hadde livsarvinger, kunne arvingen gi avslag til fordel for en særskilt medarving, jf. al. 1972 § 74 andre ledd andre punktum.

Virkningen av at arven skulle fordeles som om arvingen var død før arven falt var at avkallsgiveren ble strøket fra arvetavlen.²⁷ Konsekvensen av dette er at lovens arvegangsregler ville bestemme fordelingen av arven. Dette skiller seg fra virkningen av et avkall på arv etter al. 1972 § 45 i den forstand at avslag på falt arv ikke ville føre til noen spørsmål om virkningen for avkallsgiverens livsarvinger.

Forskjellen i virkningen ble i forarbeidene begrunnet med at de samme hensynene ikke gjør seg gjeldende ved avslag på falt arv som ved avkall på ventet arv.²⁸ Det ble vist til at for avslag på falt arv er ikke spørsmålet om vederlag for avslaget praktisk, og at livsarvingene vil kunne ha en sterkere forventning om at arven vil komme dem også til gode, siden arven allerede er falt.²⁹ Som en følge av dette kunne en arving med livsarvinger ikke gi avslag for hele sin arvelinje. Dette i motsetning til arveloven § 1972 om avkall på ventet arv, hvor dette var mulig.

I tilknytning til at en arving kunne gi avslag til fordel for en særskilt medarving ble det i forarbeidene diskutert hvem denne medarvingen kunne være.³⁰ Resultatet ser ut til å ha blitt at adgangen til å avslå arven til fordel for en medarving omfatter enhver som har arverett etter arvelateren med grunnlag i loven eller i testament.³¹ Det vil si at arvingen ikke kunne avslå arven til fordel for hvem som helst og dermed gjøre denne personen til en medarving. På denne måten kunne en avkallsgiver til dels være med å styre arvets fordeling, noe som kan

---

²⁷ Lødrup og Asland (2018) s. 284.

²⁸ NUT 1962: 2 s. 250.

²⁹ NUT 1962: 2 s. 250.

³⁰ Ot.prp. nr. 36 (1968-1969) s. 201.

³¹ Ot.prp. nr. 36 (1968-1969) s. 201.

være problematisk med tanke på at arvelovens utgangspunkt er at arven fordeles etter loven eller etter testament.

Som vi skal se i neste kapittel, om endringene i avkallsreglene i arveloven 2019, ble det søkt å bøte på en del av de problemstillinger som kunne reises i tilknytning til avkall på ventet arv og avkall på falt arv i arveloven 1972, og i tillegg forenkle reglene.

2.3 Avkall på arv etter arveloven 2019

2.3.1 Vurderinger og grunnprinsipper

I Arvelovutvalgets utredning til ny arvelov redegjorde de i sine vurderinger for en rekke grunnregler og grunnprinsipper de mente avtaler om arv burde bygge på.³² Utvalget viste til at hovedregelen er at en arving før arvefallet ikke kan overdra posisjon som arving, og at en arving heller ikke etter arvefallet står fritt til å avhende posisjon som arving.³³ Det er dette som i dag kommer til uttrykk i arveloven § 73 første ledd og tredje ledd. I tillegg ble det grunnleggende prinsippet om at ingen kan tvinges til å arve trukket frem.³⁴

Arveloven § 74 er som nevnt i kapittel 1.1 et unntak med særskilt lovhjemmel fra arveloven § 73 første ledd. Forbudet mot å disponere over fremtidig arv og posisjon som arving i arveloven § 73 første ledd punktum er i forarbeidene begrunnet i hensynet til både arvingen selv og til arvelateren.³⁵ Det er ikke ønskelig at arvingen skal kunne havne i situasjoner hvor arven blir solgt til en lav pris, med hensyn til arvelateren er det ikke ønskelig at hans død blir sett på som en formuesverdi, og medarvinger bør få slippe å få tredjeparter inn i oppgjøret.³⁶ Det er dette som ligger til grunn når utvalget trekker dette frem som en grunnregel.

Etter arvefallet kan en arving rå over arven, jf. al. § 73 tredje ledd første punktum. En arving kan dermed etter arven er falt, men før skiftet, inngå en avtale med en tredjeperson om arven som er forventet.³⁷ Dette til forskjell fra før arvelater er gått bort, da en slik avtale med en tredjeperson vil rammes av forbudet i § 73 første ledd. Likevel kan ikke arvingen overføre de rettighetene som tilkommer en arving under skiftet, annet enn ved å gi avkall på arven, jf. §

---

³² NOU 2014: 1 s. 162-163.

³³ NOU 2014: 1 s. 162.

³⁴ NOU 2014: 1 s. 162.

³⁵ Prop. 107 L (2017-2018) s. 162.

³⁶ Prop. 107 L (2017-2018) s. 162.

³⁷ Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

73 tredje ledd andre punktum. Det er dette det siktes til når utvalget viser til at arvingen heller ikke etter arvefallet fritt kan avhende posisjon som arving.

Med grunnlag i disse prinsippene og grunnregelen om at arverett enten må ha grunnlag i lov eller testament, viste utvalget til at arvingens eneste valg burde være om han eller hun ønsker å tre ut av sin arveposisjon slik at arvets fordeling følger loven eller testament.³⁸ I tillegg ble grunnregelen om at arvelateren innenfor lovens rammer bare kan bestemme over arvets fordeling i testament trukket frem.³⁹ En måte å se dette på er at utvalget ønsket mer konsistens i loven.

I forbindelse med avkallsreglene i arveloven 1972 viste utvalget til at problemene oppstår når hensikten med avkall eller avslag er andre rettsvirkninger, som for eksempel å styre arven til noen andre, utvide arvelaters testasjonsfrihet eller som et middel til likebehandling av livsarvinger.⁴⁰ Dette gjaldt særlig for reglene om avkall på fremtidig arv, noe som etter utvalgets mening skyldtes at lovgiver hadde forsøkt å tilpasse reglene praktiske behov, som for eksempel å øke testasjonskompetanse og likebehandling.⁴¹ Dette hadde etter utvalgets mening gått på bekostning av arverettslige grunnprinsipper og konsekvens i regelverket.⁴²

Utvalget bygget dermed sine vurderinger på utgangspunkter som følger av arveloven, noe som harmonerer bra med deres utsagn om at «konsekvens i regelverket tilsier at arvingen i alle fall ikke har større rådighet over fremtidig arv enn over falt arv».⁴³ Det kan her pekes tilbake på § 45 i arveloven 1972, hvor en arving eller en livsarving som hadde mottatt et rimelig vederlag kunne gi avkall på ventet arv med virkning for hele sin linje. For falt arv i arveloven 1972 § 74 var derimot ikke dette tilfellet. Resultatet ble at det for arveloven 2019 ble ansett som hensiktsmessig å samordne reglene om avkall på fremtidig arv og avslag på falt arv i en bestemmelse, arveloven § 74.⁴⁴

I det neste kapittelet vil det bli nærmere redegjort for hva dette innebærer og begrunnelsen bak endringene i avkallsreglene i arveloven 2019.

---

³⁸ NOU 2014: 1 s. 162.

³⁹ NOU 2014: 1 s. 162.

⁴⁰ NOU 2014: 1 s. 162.

⁴¹ NOU 2014: 1 s. 166.

⁴² NOU 2014: 1 s. 166.

⁴³ NOU 2014: 1 s. 166.

⁴⁴ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

2.3.2 Nærmere om begrunnelsen og formålet med endringene

Formålet med en bestemmelse er ifølge utvalget å fremheve likheten mellom de to disposisjonene, henholdsvis avkall på fremtidig arv og avkall på falt arv.⁴⁵ Begrepet «avkall» brukes nå både fremtidig arv og falt arv. Dette kan knyttes opp mot at virkningen for avkall og avslag i gjeldende arvelov er lik, og at det på den måten ikke lengre er behov for skillet i begrepsbruken. I tillegg er det tatt inn i ordlyden at det kan gis avkall på retten til uskifte.

Virkningen både for avkall på fremtidig og falt arv er at arven fordeles som om arvingen var død før arvelateren, jf. al. § 74 første ledd andre punktum. Dette innebærer at arvingen trer ut av sin posisjon som arving.⁴⁶ Det vil bli redegjort nærmere for hva dette innebærer i praksis i kapittel 3.4.

Reglene om avkall på arv er forenklet, i den forstand at avkallet ikke vil binde avkallsgiverens livsarvinger.⁴⁷ For avkall på fremtidig arv er det ikke lengre et spørsmål om det er ytt et rimelig vederlag, og med det unngås også tvister knyttet til beregning av vederlaget for å unngå at avkallsgiverens livsarvingers pliktdelsarv er krenket.⁴⁸ Denne endringen kan ses på som en innstramming i forbudet mot å råde over fremtidig arv i arveloven § 73 første ledd, ved at arvingen ikke har mulighet til å påvirke arvets fordeling.

Regelen om at en arving uten livsarvinger kunne gi avslag på falt arv til fordel for en særskilt medarving er også fjernet, slik at for arvingen vil valget bare være om det er ønskelig å tre ut av arverekken.⁴⁹ På denne måten kan en arving heller ikke i denne situasjon være med å bestemme over arvets fordeling, annet enn å selv trekke seg ut av oppgjøret. Noe som er i tråd med utgangspunktet om at det er bare er arvelater som kan råde over arven i testament, og ikke arvingen.

I forbindelse med at avkall tidligere kunne tenkes å bli gitt med hensikt om å øke arvelaterens testasjonskompetanse eller som metode for å rette opp i forskjeller mellom livsarvingene, var ikke dette et hinder for å samordne virkningen for avkall på fremtidig og falt arv. Utvalget viste til at disse behovene kan ivaretas gjennom adgangen til å samtykke til et

---

⁴⁵ NOU 2014: 1 s. 214.

⁴⁶ NOU 2014: 1 s. 214.

⁴⁷ NOU 2014: 1 s. 214.

⁴⁸ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

⁴⁹ NOU 2014: 1 s. 214.

pliktdelskrenkende testament eller gjennom en avkortingsavtale.⁵⁰ Dette kan ses på som at muligheten til å åpne for slike disposisjoner ikke ble ansett som nødvendige, siden arveloven åpner for at det samme formålet kan oppnås på andre måter. Dette vil ses på nærmere i kapittel 5.

Resultatet ble at bestemmelsen i samsvar med Arvelovsutvalgets forslag ble vedtatt slik den i dag fremgår av arveloven § 74, med noen språklige endringer. Departementet viste til at regelen er retts teknisk enkel å forstå, og at den gir god sammenheng med lovforslaget ellers.⁵¹ Med andre ord var en del av hensikten med en felles bestemmelse at reglene skulle være enkle å forstå, og forholdet til andre arverettslige disposisjoner skulle bli enklere å avklare. I sammenheng med samordningen av virkningen kan det stilles spørsmål ved om anvendelsesområdet er blitt så innskrenket at regelen har lite praktisk betydning. Dette vil jeg kommet tilbake til kapittel 6.

I neste kapittel vil det bli redegjort nærmere for innholdet i arveloven § 74.

3 Avkall på arv

3.1 Innledning

Formålet med kapittelet er å illustrere hva et avkall innebærer, og hva virkningen av avkall på arv er. Dette vil være av betydning for om en arving i det hele tatt ønsker å gi avkall, og hvor hensiktsmessig det er å benytte avkall som form for avtale om arv.

Arveloven § 74 åpner for at en arving kan gi «helt eller delvis» avkall på fremtidig eller falt arv, jf. al. § 74 første ledd første punktum. I tillegg kan en ektefelle eller samboer gi avkall på retten til uskifte, jf. al. § 74 andre ledd. I tilknytning til disse utgangspunktene reises spørsmålene om hva en arving ved å gi «helt eller delvis» avkall på arv faktisk sier ifra seg, og hva avkall på retten til uskifte innebærer for en ektefelle eller samboer. Disse spørsmålene vil bli redegjort for og søkt løst i kapittel 3.2 og 3.3.

Virkningen av avkall er at arv som det er gitt avkall på «fordeles som om arvingen var død før arvelateren», jf. § 74 første ledd andre punktum. I tilknytning til dette vil det i kapittel 3.4

---

⁵⁰ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

⁵¹ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

redegjøres for og illustreres hvordan dette forløper seg i praksis, alt etter om det er en arving eller testamentsarving som gir avkall på arv, eller en ektefelle eller samboer som gir avkall på retten til uskifte.

3.2 Helt eller delvis avkall på arv

En arving kan gi «helt eller delvis» avkall på fremtidig eller falt arv, jf. § 74 første ledd første punktum. «Helt» avkall forstås som at arvingen fullstendig sier i fra seg all sin rett på arv, og dermed også sin posisjon som arving. Retten til arv vil være den som følger av loven eller det som er fastsatt av arvelater i testament, jf. al. § 3 første ledd.

Omfanget av et avkall må avgjøres etter tolkning, se kapittel 4.2. Er det likevel klart at det er gitt et «helt» avkall på arv vil reglene i arveloven måtte undersøkes for å vite hva en arving etter loven har gitt avkall på. Er det for eksempel en arvelater som er ugift, ikke har opprettet testament og har tre barn, vil et helt avkall fra et av barna tilsvare en tredel av dødsboet, jf. al. § 4 andre ledd første punktum. Dette forutsetter at det ikke er inngått avkortingsavtaler eller foreligger andre omstendigheter som kan rokke med arvets fordeling. Dersom arvelater i dette eksemplet i tillegg var gift, ville resultatet blitt at et helt avkall på arv fra en livsarving omfattet en fjerdedel av dødsboet, jf. al. § 4 andre ledd første punktum og § 8 første ledd.

For det tilfellet at arvelater har opprettet et testament kan livsarvingens arv være begrenset til pliktdelsarven etter arveloven § 50 første ledd, eventuelt en større del enn pliktdelen, men likevel mindre enn etter loven § 4. I dette tilfellet vil omfanget av et helt avkall måtte avgjøres etter hva arvingen hadde rett på i testamentet. Dersom en livsarving gir helt avkall på all fremtidig arv, og etter testament har fått sin arv begrenset til pliktdelen, vil et helt avkall bestå av denne livsarvingens pliktdel.

Dersom en ektefelle gir helt avkall på arv oppstår spørsmålet om dette også omfatter en ektefelles rett til minste arv etter arveloven § 8 dersom arvelater har opprettet et testament. En ektefelles rett på arv følger av loven, og vil dermed falle inn under «arving» i arveloven § 74 første ledd første punktum. Retten til minste arv er også en arverett, jf. «arv» i al. § 74 første ledd første punktum. Dette taler for at et avkall på arv kan omfatte retten til minste arv.

I LB-1999-1780 var spørsmålet om en ektefelle hadde gitt avkall på arv etter arveloven 1972 § 45 første ledd, slik at hun heller ikke kunne kreve minste arv. I saken uttalte retten at «en ektefelle kan gi avkall på arv, og det gjelder også minste arverettigheter som her». I LA-2011-172843 var det også spørsmål om det var gitt avkall på retten til minste arv. Lagmannsretten

kom i saken frem til at ektefellen hadde gitt avkall på all arv etter sin mann, og at dette også omfattet minstearven etter al. 1972 § 6. I teorien er det også lagt til grunn at en ektefelle kan gi avkall på retten til minstearv.⁵² På denne bakgrunn må det kunne konkluderes med at en ektefelle vil kunne gi avkall på retten til minstearv.

For en testamentsarving vil arven det er aktuelt å gi avkall på naturligvis være den som følger av testamentet. Det kan for eksempel være at arvelateren har testamentert bort 100 000 kr til en nær venn. Dersom vennen gir helt avkall på arv vil det være denne summen det gis avkall på. En testamentsarving vil i likhet med andre arvinger kunne gi avkall på fremtidig eller falt arv.

«Delvis» avkall forstås som et alternativ til helt avkall, hvor arvingen kan si fra seg en mindre del av sin arv. Et delvis avkall på arv kan omfatte en andel av arven eller et nærmere bestemt beløp.⁵³ En arving kan for eksempel gi avkall på halve arven, alt over kr. 100 000 eller en mer spesifikk sum. I likhet med helt avkall vil spørsmålet om hva et delvis avkall omfatter måtte avgjøres etter tolkning, og hva arvingen har arverett til.

Hambro viser i relasjon til delvis avkall til Arvelovutvalgets uttalelse i forarbeidene om at det «kan bli aktuelt å oppgi pliktdelsbeskyttelsen, uten å oppgi retten til legalarv».⁵⁴ I denne forbindelse peker han på at gitt virkningen av avkall, blir det uklart hva en slik form for avkall vil innebære.⁵⁵ Slik virkningen av avkall på arv er i dag er jeg enig i at dette virker motstridende. Dersom en livsarving samtykker til et pliktdelskrenkende testament etter § 50 andre ledd, vil dette åpne for at arvelater kan bestemme over denne delen av arven i testament. Hvis en arving gir helt avkall på arv, herunder pliktdel skal denne arven fordeles som om arvingen var død før arvelateren. Dette er derimot to forskjellige ting, og dersom det bare dreier seg om avkall på pliktdelsarv og legalarv, vil ikke dette ha noe for seg for arvelater.

Eeg på sin side viser i en lovkommentar til at det kan diskuteres om dette utsagnet skal anses som et eksempel på avkall på arv, og viser til at det følger av fortsettelsen i utredningen at utvalget ikke ser ut til å ha ment utsagnet slik, men heller som et eksempel i tilknytning til

---

⁵² Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

⁵³ NOU 2014: 1 s. 214.

⁵⁴ Peter Hambro, «Avkall på arv», *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 2021, s. 145-163, på s. 151.

⁵⁵ Hambro (2021) s. 151.

tolkning av det utsagnsgiver hadde ment.⁵⁶ Uavhengig av hvordan uttalelsen i forarbeidene tolkes, vil forskjellene ved å oppgi pliktdelsbeskyttelsen være om arvelateren kan testamentere over pliktdelen eller ikke. For avkall på arv vil det ikke være noe poeng i å gi avkall på pliktdelen hvis hensikten er at arvelater skal utvide sin testasjonsfrihet. Dersom tolkning skulle føre til at det var gitt avkall og ikke samtykke til pliktdelskrenkende testament, vil ikke dette medføre noen endring i arvelaters testasjonskompetanse.

3.3 Avkall på retten til uskifte

Etter arveloven § 74 andre ledd kan en ektefelle eller samboer «gi avkall på retten til uskifte». Dette forstås som at loven åpner for at en ektefelle eller samboer kan gi avkall på retten til uskifte i tillegg til retten til arv, eventuelt bare gi avkall på retten til uskifte, men beholde sin arverett.

I forarbeidene vises det til at § 74 andre ledd er ment som en presisering av at det kan gis avkall på retten til uskifte uten at andre arverettigheter oppgis.⁵⁷ Det vil si at det er mulighet til å gi avkall på retten til uskifte, men fortsatt beholde sin rett til legalarv. Det motsatte kan også være tilfelle, men som det vises til i forarbeidene kan dette være mindre praktisk.⁵⁸ Dette kan også leses ut av bestemmelsens første ledd, som oppgir at en «arving» kan gi avkall på arv. Ektefelle og samboer er på lik linje med slektsarvinger og testamentsarvinger arvinger her.

Et eksempel på hvor det kan være praktisk å gi avkall på retten til uskifte, men ikke andre arverettigheter, er hvor det vil sikres på forhånd at en arving kan overta en bedrift eller andre eiendeler rett etter arvelaters død.⁵⁹ Ektefellene kan da gi hverandre gjensidig avkall på retten til uskifte, og det vil dermed føre til en mer forutsigbar overgang til arvingen.

I en situasjon hvor det kun gis avkall på arv, men ikke avkall på retten til uskifte vil det kunne føre til et vanskelig arveoppgjør ved et eventuelt skifte eller ved lengstlevendes død, noe som henger sammen med at boet ikke er skiftet. På den andre siden kan det tenkes tilfeller hvor dette kan være ønskelig, for eksempel der gjenlevende ektefelle heller ønsker at arvelaters særkullsbarn skal få all arven.

---

⁵⁶ Lovkommentar nr. 4 til arveloven § 74, Karnov, skrevet av Thomas Eeg, lovdata.no hentet ut 14.12.2021.

⁵⁷ Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

⁵⁸ NOU 2014: 1 s. 214.

⁵⁹ Asland (2021) s. 389.

Et spørsmål som reiser seg i sammenheng med avkall på retten til uskifte er om dette er å regne som en del av arven i de tilfeller en arving gir helt avkall på arv etter arveloven § 74 første ledd. Lovteksten gir ikke noen nærmere retningslinjer for om helt avkall på arv også omfatter uskifte eller om dette må erklæres i tillegg. Hambro viser til at dette må bero på en fortolkning, men at det i praksis må være en sterk presumsjon for at avkall på arv også omfatter uskifte.⁶⁰ Dette tolkes som at omfanget av avkallet må tolkes etter de vanlige tolkningsreglene, men at et helt avkall fra en ektefelle eller samboer i utgangspunktet vil tale for at det også omfatter retten til uskifte. I denne relasjon kan det også pekes på at forbudet for arvinger om å råde over fremtidig arv også omfatter retten til uskifte, jf. al. § 73 første ledd andre punktum. Noe som også taler for at et helt avkall på fremtidig arv vil omfatte retten til å sitte i uskifte.

I relasjon til at arveloven § 74 første ledd åpner for «helt eller delvis» avkall på arv, kan det oppstå spørsmål om det også vil være mulig å gi delvis avkall på retten til uskifte. På en måte kan bestemmelsens første ledd forstås som at det konsumerer andre ledd, særlig sett i sammenheng med at det i forarbeidene vises til at andre ledd er en presisering.⁶¹

Uttalelsen i utredningen om at bestemmelsen åpner for at ektefeller eller samboere kan gi delvis avkall, «[...] i den forstand at det bare gis avkall på uskifteretten»⁶² peker derimot i retning av at det enten kan gis avkall på en av delene eller begge. Det står heller ikke «helt eller delvis» i andre ledd, slik som i første. Dersom det var meningen at loven skulle åpne for delvis avkall på retten til uskifte hadde det vært naturlig at muligheten til å gi avkall på retten til uskifte også fulgte av første ledd.

Asland viser til at det ikke er mulig å gi delvis avkall på retten til uskifte.⁶³ Dette begrunner han med at § 74 andre ledd ikke bruker formuleringen «helt eller delvis», og at det stemmer overens med at lengstlevende ektefelle ikke kan overta bare deler av felleseiet i uskifte.⁶⁴ Dette stemmer godt dersom ordlyden tas på ordet.

---

⁶⁰ Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

⁶¹ Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

⁶² NOU 2014: 1 s. 214.

⁶³ Asland (2021) s. 389.

⁶⁴ Asland (2021) s. 389.

I neste kapittel vil det bli sett nærmere på virkningen av at det gis helt eller delvis avkall, og avkall på retten til uskifte.

3.4 Virkningen av avkall på arv

3.4.1 Innledning

Virkningen av avkall på arv fremgår av al. § 74 første ledd andre punktum. Arv som det er gitt avkall på, skal etter bestemmelsen fordeles som om arvingen var død før arvelateren. Det vil si at den frasagte arven fordeles etter lovens arvetavle.⁶⁵ Lovens «arvetavle» brukes gjerne om hvordan reglene i arveloven oppstiller et system over hvem som er arvinger og i hvilken rekkefølge disse arver.⁶⁶ Følgen av at arven fordeles etter lovens arvetavle vil dermed være at arveloven utpeker hvem som er arving der hvor avkallsgiveren ses bort fra.

Dersom en arving gir helt avkall på arv, vil arvingen styrkes helt fra arvetavlen, og all arven denne arvingen hadde rett på vil gå videre til den neste arvingen arveloven utpeker. Dersom det bare er gitt delvis avkall på arv vil det være denne delen av arven som fordeles slik.

Ved avgjørelsen om en arving ønsker å gi avkall på arv kan det være sentralt hvordan virkningen faktisk utspiller seg i praksis. I dette kapittelet vil det først bli sett på virkningen av avkall på arv der hvor det er en arving etter loven som gir avkall på arv. Deretter vil det bli sett på følgene av at en testamentsarving gir avkall på arv. Til slutt vil det bli sett på virkningen av at en ektefelle eller en samboer gir avkall på retten til uskifte. I tilknytning til dette vil det bli forsøkt illustrert når virkningen av avkall på arv medfører at det kan være hensiktsmessig å gi avkall på arv.

3.4.2 Avkall fra en arving etter loven

Dersom en arving etter loven gir avkall på arv vil fordelingen av arv følge av arveloven kapittel 2, 3 og 4. Slektningers arverett er inndelt i tre arvegangsklasser, jf. al. §§ 4-6. Dersom det er arvinger i første arvegangsklasse er det disse som er arvelaters arvinger. Er det ingen arvinger i første arvegangsklasse, er det andre arveklasse som arver, og dersom det ikke er arvinger i andre arvegangsklasse går arven til tredje arvegangsklasse.

---

⁶⁵ NOU 2014: 1 s. 214.

⁶⁶ Asland (2021) s. 22.

Første arvegangsklasse består av arvelaters livsarvinger, jf. al. § 4 første ledd. Livsarvingene vil være arvelaterens barn og barnets eller barnas etterkommere, jf. al. § 2 andre ledd. Hvis en livsarving gir avkall på arv vil det dermed være livsarvingens barn som blir arvinger etter arvelateren, jf. al. § 4 andre ledd andre punktum. For det tilfellet at også barnet til livsarvingen gir avkall, vil det være barna til denne livsarvingen igjen som trer inn som arving og det samme gjelder enda fjernere livsarvinger, jf. al. § 4 andre ledd tredje punktum. Dersom en av livsarvingene som gir avkall ikke har barn, vil virkningen av et avkall bli at denne delen av arven går til de andre barna til arvelateren eller deres livsarvinger med lik andel på hver gren, jf. al. § 4 andre ledd fjerde ledd.

Dersom arvelater ikke har livsarvinger går arven til andre arvegangsklasse som består av arvelaterens foreldre, jf. al. § 5 første ledd. Det samme vil være tilfellet der hvor arvelateren bare har en livsarving, og denne gir avkall. Siden virkningen av avkallet er at arven fordeles som om arvingen var død før arvelateren, vil det si at arvelateren står uten livsarvinger på arvetavlen i et slikt tilfelle. Dersom disse igjen gir avkall eller ikke er i livet, følger arvets fordeling av arveloven § 5 andre ledd og § 6.

For arvelater vil nok virkningen av avkall på arv ha størst betydning der det er en livsarving som gir avkall på arv. Dette henger sammen med at arvelater innenfor lovens rammer kan fastsette en annen fordeling av arven enn den som følger av loven i testament, jf. al. § 3 første ledd andre punktum. Arvelaters adgang til å testamentere over arven etter seg er begrenset av livsarvingers pliktdelsarv, jf. al. § 50. Andre arvinger enn livsarvinger har ikke rett på pliktdelsarv, noe som vil si at arvelater selv kan bestemme i testament at arven skal gå til for eksempel denne arvingens livsarvinger.

Det kan likevel tenkes tilfeller hvor at en arving gir avkall på arv etter arvelaterens død, og da vil fordelingen av denne delen av arven følge av loven. Hambro viser som eksempel til at avkall kan være av betydning der hvor arvelaterens testasjonskompetanse er bundet av en arvepakt, eller arvelateren ikke har testasjonsabilitet.⁶⁷ I eksemplet hans vil ikke arvelateren ha mulighet til å testamentere over arven. Dersom arvingen gir avkall på arv kan dette være hensiktsmessig for at arven skal gå til den neste arvingen arveloven utpeker.

---

⁶⁷ Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

Avkall på arv kan være praktisk dersom en arving ikke har behov for arven, og ønsker at den skal gå videre til den neste i linjen med en gang. Det samme kan tenkes dersom det igjen innføres arveavgift. Årsaken til att det gis avkall kan også være så enkel som at arvingen ikke ønsker å ta arv, noe som også er den prinsipielle begrunnelsen til at en arving kan gi avkall på arv.⁶⁸ Virkningen av avkall vil i et slikt tilfelle medføre at den går videre i linjen. Dersom det er slike formål med avkallet vil det kunne være hensiktsmessig å gi avkall på arv.

Et eksempel hvor det kan være ønskelig både for livsarvingen selv og arvelater at livsarvingen gir avkall er for det tilfellet at livsarvingen er under konkursbehandling. Det kan også tenkes at dette vil være tilfellet for øvrige arvinger. Etter arveloven § 73 fjerde ledd kan kreditorer ta utleggspant i falt arv, men ikke fremtidig arv. Før arvelaters død er det dermed klart at arvingen kan gi avkall på arv, med den virkning at arven ikke tilfaller kreditorene. Etter arvefallet følger det av dekningsloven⁶⁹ § 2-12 andre ledd at en skyldner kan gi avslag på falt arv mens konkursbehandling pågår. Bestemmelsen sier derimot ikke noe for det tilfellet at en kreditor har tatt utlegg i arven.

I RG-2003-1192 var spørsmålet om en skyldner kunne gi avslag på falt arv etter arveloven 1972 § 74 med virkning for kreditor som hadde fått utlegg i arven. Avslaget på arven ble først kjent etter det var tatt utlegg i arven. Resultatet ble at retten kom til at utlegget måtte oppheves, og arvingen kunne avslå arven.

En lignende sak ble behandlet i Agder lagmannsretts kjennelse LA-2020-87118. I denne saken var det spørsmål om en arving kunne avslå arv til fordel for sin livsarving etter arveloven § 73 med den virkning at kreditorene ikke fikk dekket sine utlegg. Lagmannsretten viste til at det ikke er noen tidsfrist for når en skyldner må bestemme seg for å gi avslag på falt arv, men at arvingen etter rettens oppfatning ikke lengre kan gi avslag med virkning for kreditorene når den er tiltrådt.

Arvingen hadde brukt arven i forhandlinger med kreditorene over en periode på nesten to år, og hadde i tillegg deltatt aktivt i bobehandlingen. Retten kom til at arven var disponert over på en slik måte at arvingen måtte anses for å ha tiltrådt arven, slik at det ikke var mulighet til å avslå den med virkning for kreditorene som hadde utlegg i arvelodden. Ut fra

---

⁶⁸ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

⁶⁹ Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).

lagmannsrettens vurderingstema, kan det trekkes at det vil være avgjørende om arven anses som tiltrådt eller ikke. I juridisk teori er det også lagt til grunn at en arving vil kunne gi avkall på falt arv som det er tatt utlegg i med virkning for kreditor.⁷⁰ Avkall på arv kan dermed være hensiktsmessig for å hindre at arven kun går til dekning av denne arvingens gjeld.

Dersom hensikten med at arvingen gir avkall på arv er at arvelateren skal kunne testamentere over pliktdelen eller på annen måte endre på fordelingen av arv vil ikke avkall på arv være gunstig. Gitt virkningen av avkall på arv, vil dette i utgangspunktet ikke medføre at arvelater har en større del å testamentere over. Dette mindre samtlige av livsarvingene og deres etterfølgere er ute av arvetavlen som følge av avkall på fremtidig arv.⁷¹ Det samme må gjelde der hvor arvelater inngår avtale med arvingen om for eksempel et delvis avkall mot en ytelse, eller en ytelse som er ment som fullt oppgjør, mot et avkall. Virkningen vil mest sannsynlig være at andre arvinger trer inn. Resultatet vil da kunne bli at avkallsgiverens arvelinje får ytelsen mot avkallet, og i tillegg arven det er gitt avkall på ved arvefallet.

Et alternativ dersom arvelaterens testasjonskompetanse ønskes utvidet eller hensikten er likebehandling av livsarvinger vil kunne være at livsarvingene samtykker til et pliktdelskrenkende testament eller at det inngås en avkortingsavtale. Forholdet mellom avkall på arv og disse disposisjonene vil bli sett nærmere på i kapittel 5.

Dersom en ektefelle eller samboer gir avkall på arv vil ikke arven gå videre til ektefellen eller samboerens arvinger. Dette er en følge av at ektefeller og samboeres arverett er en personlig arverett.⁷² Med andre ord vil det si at arveloven ikke utpeker noen som vil tre inn i deres arverett dersom denne gis avkall på.

Resultatet av at en ektefelle eller samboer regnes som død før arvelateren vil dermed bli at de andre arvingene til arvelateren får mer arv, siden denne delen av arven også fordeles mellom dem. For det tilfellet at arvelaterens arvinger er de samme arvingene som etter ektefellen eller samboeren vil resultatet bli at avkallet øker deres andel av arven, men som en følge av arvelovens regler om fordeling av arv, og ikke som en direkte følge av avkallet.

---

⁷⁰ Se Lødrup og Asland (2018) s. 285 og Hambro (2021) s. 149.

⁷¹ Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

⁷² Unneberg (2009) s. 476.

Ved delvis avkall på arv oppstår spørsmålet om arvingen vil beholde de tilhørende rettighetene hen har i kraft av å være arving, og om arvingen som trer inn i avkallsgiverens arveposisjon for den andre delen får tilsvarende rettigheter. Asland viser til at både arvingen som gir avkall og den som på grunn av avkallet blir arving vil kunne gjøre gjeldende de rettigheter som følger av arveloven § 104, som for eksempel retten til å overta eiendeler.⁷³ Følgelig vil det kunne være flere arvinger på skiftet som ønsker å gjøre slike rettigheter gjeldende.

Virkingen av avkall på arv fra en testamentsarving vil skille seg fra der hvor avkallsgiver er en arving etter loven, noe som vil være tema i neste kapittel.

3.4.3 Avkall fra en testamentsarving

En testamentsarving kan også gi avkall på både fremtidig og falt arv, og virkingen er her som for øvrige arvinger at arvingen regnes som død før arvelateren, jf. al. § 74 første ledd andre punktum. I et slikt tilfelle vil ikke fordelingen av denne delen av arven følge arvelovens arvegangsregler siden en testamentsarving ikke arver etter loven, men utleder sin arverett fra testamentet.

Som Hambro påpeker vil arvelater mest sannsynlig opprette et nytt testament dersom en arving gir avkall på fremtidig arv.⁷⁴ Likevel kan arvelater av ulike grunner være avskåret fra å gjøre dette, som for eksempel fordi han har mistet testasjonshabiliteten.⁷⁵ Det kan også være at arvelateren i arvepakt har bundet seg til å ikke opprette et nytt testament eller tilbakekalle det gamle. Avkall vil da kunne være et alternativ, dersom testamentsarvingen er villig til å gi avkall. For det tilfellet at testamentsarvingen gir avkall etter arvelaterens død, er det ikke så mye arvelateren kan få gjort med det siden det vil være vanskelig å forutse. For slike tilfeller vil en måtte se til arvelovens regler om tolkning av testament for å kunne klarlegge virkingen av avkallet.

Utgangspunktet for testamenter er at det skal tolkes i samsvar med det testator mente, jf. al. § 57 første ledd. Dersom det ikke er grunn til å tro at testator mente noe annet vil testamentsarvingens livsarvinger tre inn i testamentarvingens sted dersom testamentsarvingen «dør før testator eller av andre grunner ikke kan ta imot arven», jf. al. § 58 bokstav b.

---

⁷³ Asland (2021) s. 389.

⁷⁴ Hambro (2021) s. 157.

⁷⁵ Hambro (2021) s. 157.

Virkningen av avkall er at arvingen regnes som død før arvelateren, noe som tilsier at bestemmelsen kan komme til anvendelse her. Bestemmelsen knytter seg bare til tilfeller hvor testamentsarvingen har livsarvinger.

I arveloven 1972 tilsvarte § 66 nr. 2 det som i dag er arveloven § 58 bokstav b, foruten om at i den gamle arveloven trådte bare livsarvingene til testamentarvingen inn dersom de kunne ha rett på arv etter testator etter loven. Dette i motsetning til i dag, hvor livsarvingene etter arveloven § 58 bokstav b kan tre inn uavhengig av om de har rett på arv etter arvelateren.

Det er ikke vanskelig å tenke at når testator har gått til det skritt å testamentere arven sin, eller en del av den, til en person som ikke etter loven har arverett, at meningen var at det var denne personen som skulle motta arven. I utredningen til arveloven vises det til at tilfeller hvor testator har testamentert til fordel for noen som ikke er arving etter loven «[...] kan det ikke kreves mye for å legge til grunn at testator har ment noe annet enn det som fremgår av den sekundære tolkningsregelen». ⁷⁶ Med dette som utgangspunkt er det rimelig å anta at i tilfeller hvor en testamentsarving gir avkall vil ikke testamentsarvingens livsarvinger tre inn i hens sted.

For tilfeller hvor det må antas at testator har ment noe annet, eller for det tilfellet at testamentsarvingen ikke har livsarvinger, vil resultatet bli at fordelingen av denne delen av arven vil bero på lovens arvefordelingsregler. En følge av dette vil være at arvelaters andre arvinger får mer arv.

3.4.4 Avkall på retten til uskifte

Retten til å sitte i uskifte er en rett som tilligger en ektefelle eller en samboer i kraft av at de er ektefeller eller samboere, jf. al. kapittel 4 og 5. Av denne grunn vil virkningen av avkall på retten til uskifte være at boet må skiftes etter arvefallet, det vil ikke bli noe utsatt arveoppgjør for felles livsarvinger eller særkullsbarn som samtykker til uskifte. På denne måten vil virkningen av avkall på retten til uskifte ikke føre til at noen andre får denne rettigheten, eller til at andre personer trår inn som arvinger.

Som nevnt ovenfor kan en ektefelle eller samboer likevel beholde retten til arv, slik at den eneste forskjellen vil være at boet må skiftes med en gang.

---

⁷⁶ NOU 2014: 1 s. 123.

4 Krav til avkallserklæringen

4.1 Innledning

For at et avkall skal være gyldig må det etter § 74 rettes mot rett mottaker. Utover dette stilles det ingen øvrige krav til avkallets form i bestemmelsen. Slik sett vil både muntlige og skriftlige erklæringer kunne utgjøre en gyldig erklæring om avkall på arv.⁷⁷ At en avkallserklæring kan gis formfritt er imidlertid ikke ensbetydende med at enhver erklæring vil aksepteres.

Arvelovens regler om avtaler om arv handler om rettsvirkningene av en viljeserklæring.⁷⁸ Spørsmålet om når en avkallserklæring er bindende og hvordan den skal tolkes vil følgelig måtte avgjøres etter de alminnelige avtalerettslige reglene, og det samme vil spørsmålet om ugyldighet.⁷⁹ Avtaleretten supplerer dermed arveretten på dette området.

I sammenheng med at det ikke stilles særlige krav til form for en avkallserklæring, annet enn hvem avkallet gis overfor, kan det stilles spørsmål ved om det likevel burde vært oppstilt formkrav for en slik erklæring. Departementet vurderte om det burde innføres formkrav for avkallserklæringer, men kom frem til at det ikke var tilstrekkelige grunner til å oppstille et krav om skriftlighet.⁸⁰ Sikkerheten et krav om form medfører for arvelater og arvingen vil kunne ha betydning for om avkall på arv er en hensiktsmessig form for avtale om arv.

I dette kapittelet vil det først bli sett nærmere på hvilke krav som stilles til gyldigheten av en avkallserklæring. Deretter vil det bli foretatt en vurdering av om det burde vært oppstilt flere krav, med grunnlag i begrunnelsen til departementet for at det ikke ble innført, og begrunnelsene for formkrav for testament og avkorting.

4.2 Gyldigheten av en avkallserklæring

4.2.1 Innledning

De arverettslige reglene trekker de materielle rammene for hva som kan avtales om arv, og må dermed suppleres av alminnelige avtalerettslige regler.⁸¹ En avkallserklærings gyldighet er ikke betinget av aksept fra mottakeren, da dette vil stride med prinsippet om at ingen kan

---

⁷⁷ Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

⁷⁸ NOU 2014: 1 s. 163.

⁷⁹ NOU 2014: 1 s. 163.

⁸⁰ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

⁸¹ NOU 2014: 1 s. 163.

tvinges til å ta arv.⁸² En følge av dette er at arvingen kan gi en ensidig erklæring om avkall som vil være gyldig, eller en erklæring som er betinget av en avtale med arvelateren.

I denne forbindelse er det interessant å se nærmere på hva som ligger i kravet om mottaker, og når en avkallserklæring anses for å være mottatt, med den konsekvens at den blir bindende for arvingen. Et spørsmål som reiser i denne sammenheng er om arvingen kan trekke tilbake avkallet eller på annen måte bli fritatt fra det.

Det vil først bli sett nærmere på kravet til mottaker, og når en avkallserklæring er mottatt. Deretter vil det bli redegjort for hva som regnes som et avkall, og hva som skal til for at en arving kan fritas fra sitt avkall.

4.2.2 Mottaker

Avkall på fremtidig arv gis overfor arvelateren, mens avkall på falt arv gis overfor dødsboet, jf. al. § 74 tredje ledd. For avkall etter den førstavdøde ektefellen eller samboeren kan dette gis overfor den lengstlevende i uskifte, jf. fjerde ledd.

Regelen om at avkall på fremtidig arv må gis overfor arvelateren henger sammen med at avkall på arv er et unntak fra hovedregelen om at en arving ikke kan disponere over fremtidig arv, jf. al. § 73 første ledd. Et avkall som gis overfor andre enn arvelateren vil derfor være å betrakte som en ugyldig avhendelse av fremtidig arv.⁸³ Dette henger sammen med at dette i prinsippet vil være en avtale med en tredjeperson om den fremtidige arven.

I LA-2019-47572 knyttet tvisten seg til gyldigheten av erklæring om avkall på arv etter den tidligere arveloven § 45, hvor retten kom til at det ikke forelå en gyldig erklæring om avkall. Med henvisning til at det ikke var avgjørende for resultatet i saken viste retten også til at arveavkall skal gis overfor arvelater. En arving kan dermed ikke med bindende virkning gi avkall til for eksempel sin egen livsarving eller medarving.

En problemstilling som kan oppstå i tilknytning til avkall på fremtidig arv er at arvelateren ikke lengre har sin rettslige handleevne i behold. Asland viser til at i et tilfelle hvor arvelateren er under vergemål må det være tilstrekkelig at avkallet gis overfor vergen eller statsforvalteren.⁸⁴ For det tilfellet at det foreligger en fremtidsfullmakt som er trådt i kraft, må

---

⁸² NOU 2014: 1 s. 166

⁸³ NOU 2014: 1 s. 166.

⁸⁴ Asland (2021) s. 390.

avkallet kunne gis overfor fremtidsfullmektigen.⁸⁵ Det er med andre ord arvelaterens stedfortreder som vil være rett adressat der hvor arvelater er i livet, men av en eller annen grunn ikke kan motta avkallserklæringen slik at den får bindende virkning for arvingen.

For avkall på falt arv må avkallet gis overfor dødsboet. Med andre ord den eller de som representerer dødsboet etter de skifterettslige reglene i arveloven.⁸⁶ Dette vil være den eller de som skifteattesten er utstedt til, eller en testamentsfullbyrder, jf. al. § 118 andre ledd. For offentlig skifte vil dette være bobestyrer eller tingretten, jf. al. 134 andre ledd første punktum. Dersom boet skal skiftes privat følger det av arveloven § 116 første ledd at minst en av de myndige arvingene overfor retten må påta seg ansvaret for arvelaterens forpliktelser. Dette betyr at for avkall på falt arv kan det være at avkallet i realiteten gis overfor en medarving, i motsetning til avkall på fremtidig arv, hvor dette ikke er mulig.

Dersom en arving ønsker å gi avkall på arv etter den førstavdøde ektefellen eller samboeren følger det av arveloven § 74 fjerde ledd at dette «kan» gis overfor den lengstlevende i uskifte. Ordet «kan» fører til at det kan oppstå tvil om avkallet må gis overfor den lengstlevende, eller om dette bare er et av flere alternativ. Eeg peker på at dersom avkallet ikke ble gitt overfor arvelater, «[...] er det vanskelig å se hvem bindende avkall ellers kan gis overfor, inntil uskifteboet skal skiftes».⁸⁷ I denne sammenheng kan det pekes på at dersom lengstlevende sitter i uskifte vil ikke arven regnes som falt for arvingen.⁸⁸ Dette taler også for at om avkallet skal være bindende må dette gis overfor lengstlevende i uskifte.

For avkall på retten til uskifte må dette nok i utgangspunktet gis overfor arvelater dersom arvelater er i livet. Dette av den grunn at retten til uskifte regnes som fremtidig arv etter arveloven § 73 andre ledd, og dermed rammes av forbudet i § 73 første ledd. Etter arven er falt følger det av arveloven § 74 andre ledd andre punktum at avkall på falt arv gis overfor dødsboet, noe som vil være naturlig også ved avkall på retten til uskifte.

4.2.3 Når er avkallserklæringen mottatt?

Som nevnt innledningsvis i kapittel 4.2.1 kreves det ikke aksept fra mottakeren for at en avkallserklæring skal være bindende, avkall kan gis både ensidig eller med betingelser. Et

---

⁸⁵ Hambro (2021) s. 153.

⁸⁶ NOU 2014: 1 s. 166.

⁸⁷ Lovkommentar nr. 9 til arveloven § 74, Karnov, skrevet av Thomas Eeg, lovdata.no hentet ut 14.12.2021.

⁸⁸ Prop. 107 L (2017-2018) s. 285.

spørsmål som reiser seg i tilknytning til dette er når avkallet skal regnes for å være mottatt, og med det bindende for arvingen.

For avtaler om avkall vil gyldigheten følge av avtalevilkårene. Avkall kan for eksempel gis med betingelser eller en forutsetning om at arvingen får en ytelse av arvelateren. I et slikt tilfelle vil ikke avkallserklæringen være bindende for arvingen før betingelsen er oppfylt eller arvingen har mottatt ytelsen. Spørsmålet om bindende virkning er derfor særlig relevant ved ensidige avkallserklæringer, siden spørsmålet om binding ikke vil kunne avgjøres på samme måte.

Arvelovsutvalget viser i sine vurderinger til at det må være tilstrekkelig at avkallet er «[...] kommet til arvelaterens kunnskap».⁸⁹ Dette av samme grunn som at arvelater ikke kan nekte å akseptere avkallet, som igjen vil stride med prinsippet om at ingen kan tvinges til å ta arv.⁹⁰ En naturlig språklig forståelse av «kommet til arvelaterens kunnskap» er at så lenge arvelateren er blitt klar over at det er gitt avkall, om så gjennom en tredjeperson, vil det være gyldig. Som eksempel er det slik «kommet til kunnskap» er forstått ved inngrep i en ektefelles arverett ved testament i arveloven § 10.⁹¹ Konsekvens i regelverket taler for en slik tolkning.

På den andre siden harmonerer dette derimot dårlig med at en avkallserklæring gitt til andre enn arvelateren regnes som en ugyldig avhendelse av fremtidig arv etter al. § 73 første ledd. Dersom det skulle oppstilles et slikt kunnskapskrav for mottaker av avkall ville det også vært naturlig at dette var tatt inn i lovteksten, noe det ikke er. På denne bakgrunn antas det at med «kommet til arvelaterens kunnskap», menes det fra arvingen til arvelateren.

Utvalget viste i tilknytning til at det må være tilstrekkelig at avkallet er «kommet til arvelaterens kunnskap» til at en arving vil kunne gjenta sitt avkall etter arvefallet uansett.⁹² Dette forstås som at det siktes til at det er usikkert på om det er gitt avkall. Dersom avkallet ikke er gitt til arvelateren vil heller ikke arvingen være bundet. For det tilfellet at arvingen etter arvefallet fortsatt ikke ønsker arv, vil avkallet kunne gjentas.

Et spørsmål som reiser seg i relasjon til den bindende virkningen en avkallserklæring får for arvingen etter at den er kommet til arvelaterens kunnskap, er det tilfellet hvor arvingen

---

⁸⁹ NOU 2014: 1 s. 166.

⁹⁰ NOU 2014: 1 s. 166

⁹¹ Se LB-2014-136243.

⁹² NOU 2014: 1 s. 166.

uttrykkelig nekter å akseptere avkallet. Unneberg viser til at etter norsk rett må dette betraktes som et stående tilbud til arvingen om å kunne trekke avkallserklæringen sin tilbake.⁹³ Likevel slik at den er bindende for avkallsgiveren med mindre den blir kalt tilbake.⁹⁴ En slik løsning må kunne antas å føre til vanskelige bevissspørsmål dersom det skulle bli tvist om dette i ettertid, særlig med tanke på at det ikke stilles noen særlige krav til form og at arvelateren vil være død på dette tidspunkt.

4.2.4 Hva regnes som et avkall?

I tilknytning til at et avkall kan gis muntlig eller skriftlig reiser det seg spørsmål om hvordan avkallet må ha kommet til uttrykk. Må uttrykket «avkall» brukes, og kan det tenkes at et avkall kan komme til uttrykk gjennom passivitet eller konkludent atferd.

I forarbeidene vises det til at hvert enkelt avkallsløfte må tolkes konkret, med utgangspunkt i hva arvingen mente.⁹⁵ Dette harmonerer bra med de avtalerettslige prinsippene for subjektiv tolkning, hvor utgangspunktet er å finne partenes egentlige mening uavhengig av hvordan dette har kommet til uttrykk.⁹⁶ Dersom partenes mening ikke kan klarlegges gjennom subjektiv tolkning, vil forholdet måtte avgjøres etter objektiv tolkning.⁹⁷ Med dette menes det at den naturlige forståelsen av ordene og uttrykkene som er brukt legges til grunn.⁹⁸

Viktigheten av å avklare hva løftegiver mente eksemplifiseres i forarbeidene med at det kan være tilfelle at noe som fremtrer som et avkallsløfte, egentlig bare var ment som samtykke til et konkret pliktdelskrenkende testament.⁹⁹ En følge av at det klarlegges hva arvingen egentlig mente med avkallserklæringen, er at ordet avkall ikke nødvendigvis trenger å være brukt.

I juridisk litteratur er det også vist til at det må antas at en arving etter omstendighetene kan gi avkall gjennom passivitet eller konkludent atferd.¹⁰⁰ Hambro oppsummerer det som at det må være avgjørende om «arvingen skriftlig eller ved sin atferd har gjort det klart at han ikke ønsker å ta arv fra arvelateren».¹⁰¹

---

⁹³ Unneberg (2009) s. 461.

⁹⁴ Unneberg (2009) s. 461.

⁹⁵ NOU 2014: 1 s. 214.

⁹⁶ Johan Giertsen, *Avtaler*, 3. utg., Universitetsforlaget 2014, s. 49.

⁹⁷ Giertsen (2014) s. 120.

⁹⁸ Giertsen (2014) s. 120.

⁹⁹ NOU 2014: 1 s. 214.

¹⁰⁰ Asland (2021) s. 389-390.

¹⁰¹ Hambro (2021) s. 154.

Et illustrerende eksempel er Rt. 1960 s. 26 hvor Høyesterett tolket det som fremstod som et avkallslofte til å heller måtte bli ansett som en avkortingsavtale. I saken hadde en datter gitt en erklæring om fullstendig arveavkall i tilknytning til noen utgifter hun hadde påført foreldrene. For retten ble det hevdet at erklæringen måtte settes til side med bakgrunn i avtalerettslige regler. Retten viste i sin vurdering til at «utgangspunktet synes å måtte være at en transaksjon av denne spesielle art ikke uten videre kan tas på ordet, men må tolkes slik at man så vidt mulig finner frem til partenes virkelige vilje», jf. s. 28. Dette samsvarer med utgangspunktet som skisseres i forarbeidene til dagens arvelov, og generelle prinsipper om avtaletolkning i norsk rett. En annen sak er at det kan stilles spørsmål ved om samme resultat hadde vært mulig å komme til i dag, med tanke på endringene i avkortingsreglene, se kapittel 5.3.

Rt. 1928 s. 762 er et eksempel på en sak hvor det ble gitt et stilltiende avkall. Tvisten knyttet seg til at en arvelater hadde opprettet et testament, hvor han hadde testamentert sønnens arvelodd videre til hans barn. Retten viste til at sønnens vedtakelse av dette testamentet måtte betraktes som et avkall på arv. I RG 2009 s. 1199 ble det også vist til at et avkall kan gis stilltiende, med referanse til 1928-dommen. Ut fra dette kan det trekkes at avkall kan gis i mange former, noe som er en følge av at det ikke stilles krav til form. Likevel kan det påpekes at det vil kunne være svært vanskelig å bevise et stilltiende avkall.

I en rekke saker for lagmannsrettene har det også vært spørsmål om gyldigheten og rekkevidden av en avkallserklæring. LA-2009-5839-1 er et eksempel på en slik sak. I saken var et av spørsmålene om en sønn hadde gitt avkall på ventet arv etter foreldrene i brevform, uten å ha brukt uttrykket «avkall». Lagmannsretten kom i saken til at det var tilfellet, og viste til at selv om arvelovens uttrykk «gitt avkall» ikke var blitt brukt, var det ikke noen tvil om hva som var arvingens mening. Saken er illustrerende for at utgangspunktet må være hva arvingen mente med erklæringen sin, og at avkall kan gis uten at lovens terminologi er anvendt.

I LB-2018-122882 knyttet tvisten seg til om arvingen hadde gitt et muntlig avkall etter 1972-loven § 74. Det ble foretatt en vurdering av bevisene i saken, og Lagmannsretten viste til at det sto ord mot ord. Etter en samlet vurdering ble resultatet at retten fant det mest sannsynlig at det var blitt gitt et avkall, og at arvingen dermed hadde frasagt seg retten til arv. Saken er et godt eksempel på at det kan være vanskelig å bringe på det rene om det faktisk er gitt avkall på arv når det er snakk om muntlige erklæringer.

For det tilfellet at en arving angrer på et avkall og ønsker å ta det tilbake oppstår spørsmålet om dette er mulig, og hvem som eventuelt kan fritta arvingen fra avkallet. Dette vil være tema i neste kapittel.

4.2.5 Fritak fra avkall

Ordlyden i arveloven § 74 sier ikke noe om hva som kreves i det tilfellet avkallsgiveren ønsker å trekke avkallet sitt tilbake. Forarbeidene til gjeldende arvelov tar heller ikke opp spørsmålet. En naturlig følge av at en avkallserklæring er bindende for arvingen er uansett at det vil kreve en form for godkjenning for at arvingen skal kunne anse seg selv som fritatt fra erklæringen.

Siden utgangspunktet for en erklæring om avkall på arv er at den kan gis formfritt, vil det være naturlig at også et fritak fra en bindende erklæring kan gjøres formfritt. Som en følge av at lovteksten oppgir hvem avkallet skal gis til, vil det kunne være naturlig at det er den samme mottakeren som med gyldig virkning kan fritta en arving fra avkallet.

I juridisk litteratur vises det til at det under arveloven 1972 var lagt til grunn at en arvelater kunne fritta arvingen fra sitt avkall uten at dette ble gjort i testaments form.¹⁰² Asland påpeker at det ikke er noen grunn til at dette skal stille seg annerledes etter gjeldende arvelov.¹⁰³ Han viser også til at en slik godkjenning etter sin art er å regne som en dødsdisposisjon, men at den likevel ikke krever testaments form.¹⁰⁴ Begrunnelsen for dette fremstår som noe uklar. En slik løsning er interessant siden arveloven har strenge regler for disposisjoner som ikke er ment å ha en realitet før etter arvelaters død. Dødsdisposisjoner må fremgå av et testament for å være gyldig, jf. al. § 40 andre ledd.

Hambro viser også til at arvelater vil ha adgang til å oppheve avkallet.¹⁰⁵ I relasjon til dette viser han til at virkningen av avkall ikke inntreffer før på skiftet etter arvelateren.¹⁰⁶ Virkningen av avkallet er at arvingen skal regnes som død før arvelateren og dersom dette ikke er en realitet før på skiftet, kan det spørres om dette kan være begrunnelsen bak adgangen til å fritta

---

¹⁰² Asland (2021) s. 390.

¹⁰³ Asland (2021) s. 390.

¹⁰⁴ Lødrup og Asland (2018) s. 284.

¹⁰⁵ Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

¹⁰⁶ Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

en arving uten testaments form. Det ser uansett ut til å være bred enighet i teorien om at en arvelater har adgang til å fritta en arving fra sitt avkall.

For det tilfellet at en arvelater velger å ikke godkjenne et ønske om tilbakekall viser Unneberg til at resultatet må bli at arvingen er bundet av sitt avkall så lenge det ikke foreligger andre ugyldighets- eller revisjonsgrunner som tilsier at erklæringen ikke er gyldig.¹⁰⁷ Dette er en følge av at avkallserklæringen er bindende for arvingen når den har kommet til arvelaterens kunnskap.

I tilknytning til avkall på fremtidig arv kan det bli spørsmål om gjenlevende ektefelle i uskifte vil kunne fritta en arving fra sitt avkall på arv fra førstavdøde. Svaret på dette antas å være nei, siden det er overfor arvelater arvingen har gitt avkall med bindende virkning. For avkall på falt arv kan det også bli spørsmål om det er mulig for en arving å bli fritatt fra sitt avkall.

I LE-1998-525 var et av spørsmålene om et arveavkall etter arveloven 1972 § 74 kunne omgjøres, slik at en arving som hadde gitt avslag på falt arv igjen kunne tre inn i posisjon som arving. Retten viste i saken til at avkallet kunne omgjøres ved at arvingen inngikk en avtale om dette med de berettigede, altså arvingene som trådte inn i avkallsgiverens sted. Hambro viser til dommen i en lovkommentar til arveloven § 74.¹⁰⁸ Så vidt jeg kan se er ikke denne problemstillingen kommentert av andre i teorien, i relasjon til arveloven 2019.

På den ene siden virker dette som en rimelig løsning, siden det på denne måten blir opp til arvingene om de vil «gi» posisjon tilbake til avkallsgiveren. En arving kan inngå avtaler om falt arv med tredjepersoner etter arveloven § 73 tredje ledd første punktum.¹⁰⁹ Rettighetene som tilkommer en arving under skiftet og posisjon som arving kan derimot ikke overdras på annen måte enn ved å gi avkall på arven, jf. al. § 73 tredje ledd andre punktum. Dette trekker i retning av at en slik avtale kan være utenfor det en arving har adgang til. Uavhengig av dette er det uansett klart at arvingen ikke ensidig kan trekke tilbake sitt avkall.

Et annet spørsmål som reiser seg i tilknytning til en arvelaters mulighet til å fritta en arving fra en avkallserklæring, er om arvelateren overfor tredjepersoner kan binde seg til å ikke gjøre

---

¹⁰⁷ Unneberg (2009) s. 441.

¹⁰⁸ Peter Hambro, Arveloven. Lovkommentar, § 74. avkall på arv, Juridika (15. desember 2021).

¹⁰⁹ Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

det.¹¹⁰ Problemstillingen blir derimot ikke nærmere behandlet i denne oppgaven da den faller utenfor kjernen av det som søkes belyst.

I neste kapittel vil det bli sett nærmere på vurderingene som ligger til grunn for at det ikke oppstilles særlige formkrav for avkall på arv.

4.3 Formkrav

4.3.1 Innledning

Arvelovsutvalget vurderte ikke konkret om det burde innføres et skriftlighetskrav eller andre formkrav til en avkallserklæring i utredningen til ny arvelov. Departementet vurderte det til å ikke være tilstrekkelige grunner til å oppstille et krav om skriftlighet.¹¹¹ Lovgiver har funnet tilstrekkelige grunner til særlige formkrav for testament, og fant også ved vedtakelsen av gjeldende arvelov tilstrekkelige grunner for å innta i arveloven § 75 at avkortingsavtaler «bør» nedtegnes skriftlig og gjøres kjent for de andre livsarvingene.

Bestemmelsen om avkall på arv åpner for at en arving kan si fra seg all arv helt formløst. Av denne årsak kan det stilles spørsmål ved om en disposisjon som kan medføre store virkninger for den enkelte arvingen, ikke burde hatt et vern i form av formkrav.

Det vil først bli redegjort for og knyttet noen kommentarer til departementets vurdering av om det burde oppstilles formkrav for avkall på arv. Deretter vil det bli sett nærmere på begrunnelsene bak formkrav for testament, og begrunnelsen for «bør»-henvisningen for avkortingsavtaler. Avslutningsvis vil det bli foretatt en vurdering av om noen av hensynene som gjør seg gjeldende for disse disposisjonene også kan gjøres gjeldende for en disposisjon som avkall på arv, og om det burde vært oppstilt formkrav for avkall på arv.

4.3.2 Departementets vurderinger

Departementet viste i sine vurderinger til at et hensyn som taler for et krav om skriftlighet for avkallserklæringer, er at dette sikrer notoritet over disposisjonen. Det at noe har notoritet kan forklares som at det er mulig å påvise i ettertid, det er etterviselig.¹¹² Ved krav til skriftliggjøring av avkallserklæringen må det kunne antas at det vil føre til færre tvister om hvordan erklæringen skal tolkes og om det i det hele tatt er gitt avkall. Det vil også kunne

---

¹¹⁰ Se Unneberg (2009) s. 441

¹¹¹ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

¹¹² Lødrup og Asland (2018) s. 99.

skape større forutberegnelighet både for arvelater, avkallsgiveren og de andre arvingene, siden det vil være mulig å se tilbake på dokumentet for å klarlegge hva som er avtalt. På den andre siden medfører ikke et krav om skriftlighet noen garanti for at det ikke likevel er uklart hva som er avtalt. De mange tvistene om tolkning av testamenter er illustrerende for dette.

I tillegg til at et krav om skriftlighet sikrer notoritet over disposisjonen viste departementet til at det nok ikke vil være noen stor praktisk utfordring forbundet med å innføre et slikt krav.¹¹³ På den ene siden er det ikke vanskelig å være enig i at det ikke vil være særlig vanskelig å nedtegne en avkallserklæring skriftlig. På den andre siden drøfter ikke departementet nærmere hva et slikt skriftlighetskrav skulle innebære, annet enn at det er snakk om et krav om skriftlighet. Innenfor arveretten og familieretten stilles det gjerne krav til vitner og habilitet.¹¹⁴ Dersom kravet til skriftlighet også skulle medført slike krav, vil dette kunne medføre en praktisk utfordring. Likevel kan det argumenteres for at disposisjon er såpass viktig at dette ikke kan tillegges avgjørende vekt.

Som argumenter mot innføring av et skriftlighetskrav ble det vist til at det kan hevdes «[...] at det er avgjørende å respektere disse disposisjonene, uavhengig av hvordan de har kommet til uttrykk».¹¹⁵ I tillegg ble det vist til den store personlige betydningen slike disposisjoner kan ha, og at et slikt krav ikke burde stå i veien for at avkallsgiverens vilje blir gjennomført.¹¹⁶ Dette kan ses i sammenheng med prinsippet om at ingen kan tvinges til å arve, og at det på denne måten vil være avgjørende at ønsket til arvingen om å frasi seg arven respekteres. På den andre siden er det vanskelig å tro at det skulle bli så komplisert for en arving å nedtegne et avkall skriftlig, at resultatet ble at arvingen måtte ta imot arv.

Departementet trakk også frem at virkningen av avkall på både fremtidig og falt arv var foreslått å være at arven det gis avkall på fordeles som om arvingen er død før arvelateren.¹¹⁷ Konsekvensen av det vil være at et avkall ikke får virkning for avkallsgiverens livsarvinger, noe som ifølge departementet reduserer behovet for skriftlighet.¹¹⁸ Dette kan tolkes som at noe av formålet med et krav om skriftlighet ville være å verne avkallsgiverens livsarvinger. Behovet for et krav om skriftlighet kan derimot like gjerne begrunnes i hensynet til arvelater

---

¹¹³ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

¹¹⁴ Som eksempel se arveloven § 42 og lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven) § 54.

¹¹⁵ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

¹¹⁶ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

¹¹⁷ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

¹¹⁸ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

og avkallsgiveren selv, som er de egentlige partene i avkallsdisposisjonen. For avkall på fremtidig arv er det også et poeng at arvelateren er død når det oppstår tvist. For avkall på falt arv vil et krav om skriftlighet kanskje ikke gjøre seg like gjeldende, siden både avkallsgiveren og mottakeren vil være i live.

4.3.3 Testament

Dersom arvelater ønsker å bestemme hvem som skal arve ham eller henne, kan dette innenfor lovens rammer bestemmes i et testament, jf. al. § 40 første ledd. Som hovedregel for testament kreves det at formkravene i arveloven § 42 er oppfylt for at disposisjonen skal være gyldig.¹¹⁹

I korte trekk går disse kravene ut på at disposisjonen inngås skriftlig og av fri vilje, det stilles krav til vitner, myndighetsalder og at testator var ved sans og samling, jf. al. § 42 og § 43. Noen av disse kravene gjelder implisitt for avkall på arv også. For det tilfellet at arvelater eller avkallsgiveren er under vergemål eller er mindreårig vil vergemålsloven¹²⁰ regulere dette. Dersom avkall ikke er gitt av fri vilje eller at den ene parten ikke var ved sans og samling vil avkallsdisposisjon kunne settes til side etter avtalerettslige ugyldighetsregler.¹²¹

I forarbeidene vises det til at innføringen av fastere formkrav for testament slik vi kjenner dem i dag kom som følge av et lovarbeid på 1930-tallet.¹²² Dette ble begrunnet med at «[...] formfrihet medfører en risiko for at testamenter som ikke er i orden, vil måtte respekteres fordi det ikke kan bevises at det er noe i veien med dem, jf. Ot.prp.nr.14 (1937) side 4».¹²³ Dette kan også gjøres gjeldende overfor avkall, risikoen kan som nevnt overfor være at en arving ikke får arv fordi det feilaktig legges til grunn at det er gitt avkall.

Hensynet til notoritet er et av hovedhensynene bak formkrav for testament.¹²⁴ Det samme er solennitetshensynet.¹²⁵ Med solennitetshensynet siktes det gjerne til at formkravene skal bidra til å vekke testators bevissthet om at disposisjonen som inngås er betydningsfull, og at den burde være gjennomtenkt.¹²⁶ Høyesterett har formulert det som at «testator skal være helt på

---

¹¹⁹ For nødtestament gjelder det andre formkrav, se arveloven § 46.

¹²⁰ Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).

¹²¹ Asland (2021) s. 390.

¹²² Prop. 107 L (2017-2018) s. 113.

¹²³ Prop.107 L (2017-2018) s. 113.

¹²⁴ Prop. 107 L (2017-2018) s. 113.

¹²⁵ Prop. 107 L (2017-2018) s. 113.

¹²⁶ Prop. 107 L (2017-2018) s. 113.

det rene med når det skjer en endelig disposisjon», jf. Rt. 1987 s. 1434 på s. 1439. Formkrav vil være et slags «stopp» på veien for arvelater, siden det kreves noe mer enn at arvelater i et øyeblikk får det for seg at han ønsker at arven skal fordeles på en annen måte i fremtiden.

For testament er det arvelaterens vilje som er det sentrale, i motsetning til avkall hvor det er arvingens vilje som avkallsgiver som er det sentrale. Solennitetshensynet kan likevel gjøre seg like gjeldende for arvingens del ved avkall på arv, da en arving i realiteten kan bli arveløs av en avkallserklæring som ble gitt i et lite gjennomtenkt øyeblikk.

4.3.4 Avkorting i arv

Avkorting i arv er som avkall på arv en form for avtale om arv. Dersom en livsarving har mottatt en ytelse av økonomisk verdi fra arvelateren, skal ytelsen avkortes i livsarvingens arv hvis dette var satt som en betingelse for ytelsen, jf. al. § 75 første ledd første punktum.

Avkorting vil behandles nærmere i kapittel 5.3.

Etter arveloven § 75 første ledd andre punktum «bør» en betingelse om avkorting være skriftlig og gjort kjent for de andre livsarvingene. «Bør» forstås som at det ikke er et krav at avkortingsavtaler gjøres skriftlig, men at lovgiver har funnet det ønskelig. Påpekningen om at disposisjonen burde gjøres kjent for de andre livsarvingene tolkes som at det er ønskelig at det skapes publisitet rundt avtalen som er inngått. Dette kan være gunstig for fremtiden, ved at det ikke bare er arvelateren og arvingen som er klar over at ytelsen ble gitt med betingelse om avkorting.

Arvelovsutvalget vurderte om det burde innføres formkrav for avkorting, men kom til at hensynene som talte for formfrihet veide tyngre.¹²⁷ I proposisjon til arveloven ble også spørsmålet om et krav om skriftlighet for betingelser om avkorting tatt opp, men departementet gikk ikke inn for at det skulle stilles krav om skriftlighet.¹²⁸ Dette ble begrunnet med risikoen for at avkorting ikke blir gjennomført som følge av formfeil, kan føre til urimelige resultater.¹²⁹ Videre ble det vist til at det er en klar fordel om betingelsen om avkorting gjøres skriftlig og at den gjøres kjent for de andre arvingene, og at departementet av «pedagogiske hensyn» foreslår en påminnelse om dette.¹³⁰ En slik påminnelse vil også kunne

---

¹²⁷ NOU 2014: 1 s. 167.

¹²⁸ Prop. 107 L (2017-2018) s. 169.

¹²⁹ Prop. 107 L (2017-2018) s. 169.

¹³⁰ Prop. 107 L (2017-2018) s. 169.

være aktuell for avkall på arv. Det vil kunne medføre at flere nedtegner sine avkall skriftlig, og det vil også kunne gjøre det enklere å avgjøre omfanget av et avkall, og om det i hele tatt er gitt et avkall, i ettertid.

Departementet kommenterte i merknaden til bestemmelsen at «bør» er ment som en påminnelse om at avtalen burde gjøres skriftlig, men at det ikke er et krav om skriftlighet.¹³¹ Dette begrunnes med at det kan medføre en risiko for at ytelsen ikke blir avkortet slik det var forutsatt dersom betingelsen bare var muntlig, og ingen av de andre arvingene var klar over dette.¹³² Dette argumentet vil også gjøre seg gjeldende for avkall, da det kan være forutsatt av arvelater at det er gitt avkall på arv, slik at arvelater har en forventning om at det er andre arvinger som har trådt inn i arveposisjon. Dersom ingen er klar over at det er inngått en slik avtale mellom avkallsgiveren og arvelater er det ikke sikkert dette faktisk blir tilfellet etter arvefallet.

4.3.5 Konklusjon

Problemstillinger knyttet til manglende krav om form for avkallserklæringer gjør seg i hovedsak gjeldende for avkall på fremtidig arv. På tidspunktet for arvens fordeling vil den ene parten i avtalen være død, og det vil kunne være vanskelig å bevise hva som egentlig var avtalt eller eventuelt omfanget av hva som var avtalt. Notoritets hensynet må derfor kunne sies å gjøre seg gjeldende her på samme måte som for testament. Ved tvist vil spørsmålet i praksis bli hvilke bevis som foreligger og hva som må antas å ha vært avtalt.

Det at det ikke stilles krav til form fører også til at en arving svært lett kan gi avkall på arv. En arving kan med dette gi avkall på arv uten at dette er særlig gjennomtenkt, og helt uten at noen andre er klar over det. I prinsippet kan en arving si fra seg all arv i et lite gjennomtenkt øyeblikk. Særlig der hvor en arving arverett følger av loven, kan det stilles spørsmål ved at posisjon som arving så enkelt kan gis avkall på.

Prinsippet om at ingen kan tvinges til å ta arv er det sentrale med avkallsreglene. Krav til form vil etter min mening likevel ikke være så vanskelig gjennomførbart at noen likevel ender opp med å «tvinges» til å ta arv. Det kan for eksempel være så enkelt som at det må være skriftlig

---

¹³¹ Prop. 107 L (2017-2018) s. 312.

¹³² Prop. 107 L (2017-2018) s. 312.

og signert. I alle fall kunne det vært vurdert å ta inn en «bør»-henvisning slik som for betingelser om avkorting, siden dette skaper publisitet rundt avtalen som er inngått.

5 Avkall på arv og andre disposisjoner

5.1 Innledning

Avkall på arv er bare en av flere måter det kan gjøres avtaler om arv på, og i tillegg kan arvelater innenfor visse rammer bestemme over arvets fordeling i testaments form. Utvalget viste i sine vurderinger i utredning til ny arvelov til at mange av reglene knyttet til avtaler om arv er overlappende og tilgrensende, noe som kunne føre til tvil om hvilke regler som skulle anvendes.¹³³ Dette ble uttalt i relasjon til utvalgets mandat, hvor det fremgikk at det burde vurderes om reglene kunne samordnes og forenkles.¹³⁴ Som en følge av dette ble blant annet reglene om avkall på ventet arv og falt arv samordnet og forenklet.

I vurderingen av hvilke virkninger avkall på arv burde få ble det både i utredningen og proposisjon til arveloven vist til at andre disposisjoner kan være mer egnet til å oppnå det som er formålet. Dersom hensikten med avkall er å utvide arvelaters testasjonskompetanse ble det vist til at dette kan oppnås ved at livsarvingene samtykker til et pliktdelskrenkende testament, og der hensikten er å utlikne forskjeller mellom livsarvingene som følge av tidligere gaver vil avkortingsreglene være best egnet til dette.¹³⁵

I dette kapitlet vil det bli sett nærmere på når det vil være mest hensiktsmessig at en arving gir avkall på arv, og når det vil være mest hensiktsmessig å samtykke til et pliktdelskrenkende testament eller at arvelater gir en ytelse med betingelse om avkorting. Både samtykke til pliktdelskrenkende testament og avkortingsavtaler vil bare være aktuelt for livsarvinger, noe som henger sammen med at arvelater ellers kan testamentere fritt over arven etter seg.

5.2 Samtykke til pliktdelskrenkende testament

Som redegjort for i kapittel 3.4, vil et avkall på arv som oftest ikke føre til utvidelse av arvelaters testasjonskompetanse. Gitt virkningen av avkall på arv vil arvelater måtte finne

---

¹³³ NOU 2014: 1 s. 162.

¹³⁴ NOU 2014: 1 s. 162.

¹³⁵ NOU 2014: 1 s. 166 og Prop. 107 L (2017-2018) s. 165.

andre løsninger dersom hensikten er å utvide sin kompetanse til å råde over arven etter seg i testament. En løsning i et slikt tilfelle kan være å innhente samtykke fra livsarvingen(e) til et pliktdelskrenkende testament.

Arvelaters kompetanse til å bestemme over arvets fordeling begrenses av livsarvingers rett til pliktdelsarv, jf. al. § 50 første ledd. Pliktdelsarven vil bare slå inn der hvor arvelater har opprettet testament, hvis ikke vil livsarvingenes arverett følge av arveloven § 4. Arvelater kan i testaments form bestemme at livsarvingenes arverett skal begrenses til pliktdelsarven, jf. § 50 første ledd. Dersom arvelater også ønsker å rå over pliktdelsarven ved testament kan dette bare gjøres dersom det er særskilt hjemmel for dette i lov eller at livsarvingene samtykker til et pliktdelskrenkende testament, jf. al. § 50 andre ledd første punktum. En særskilt hjemmel som kan nevnes i denne forbindelse er avkorting i arv, en disposisjon som vil bli sett nærmere på i kapittel 5.3.

Livsarvingene kan gi samtykke til et pliktdelskrenkende testament både før og etter arvefallet.¹³⁶ Det vil si at livsarvingene enten kan samtykke slik at arvelateren før sin død kan opprette et testament som ikke tar hensyn til eller i mindre grad tar hensyn til pliktdelsarven eller de kan godkjenne et testament som krenker deres pliktdel etter at arvelateren er død.

Samtykke til et pliktdelskrenkende testament eller godkjenning etter arvelaters død er ikke det samme som avkall på arv.¹³⁷ Dette henger sammen med at virkningen av avkall er at livsarvingens arvinger trer inn, et samtykke ville dermed være uten betydning for pliktdelen. Virkningen av samtykke til et pliktdelskrenkende testament eller at arvingen ikke protesterer etter arvefallet er derimot at arven fordeles etter testators vilje ut fra testamentet.

Dersom arvelater ønsker å testamentere fritt over arven etter seg, vil innhenting av samtykke til pliktdelskrenkende testament være best egnet til dette. Det samme resultatet kan ikke oppnås med avkall på arv. Fra livsarvingens side er det derimot ikke sikkert at det er ønskelig. Dersom hensikten for eksempel er at arvelater ønsker at barnebarna heller skal arve, vil et avkall på fremtidig arv fra livsarvingen være å foretrekke. Det samme vil være tilfellet der hvor for eksempel hensikten er at arven skal deles mellom livsarvingen og livsarvingens livsarvinger. For det tilfellet at arveavgift igjen innføres vil det også være en større sikkerhet

---

¹³⁶ Prop. 107 L (2017-2018) s. 300.

¹³⁷ Asland (2021) s. 277.

for en livsarving å gi avkall på arv i stedet for å samtykke til et pliktdelskrenkende testament hvis hensikten er at arven skal gå til de neste i arvelinjen.

5.3 Avkorting som alternativ til avkall på arv

Arvelovsutvalget viste i sine vurderinger av hvilken virkning avkall på arv burde ha til at dersom hensikten er å utligne tidligere gaver til livsarvinger vil avkortingsreglene være mest egnet til å oppnå et slikt resultat.¹³⁸ Dette antas å være et uttrykk for de forskjellige virkningene avkortingsavtaler og avkallsavtaler vil ha. I denne forbindelse reiser spørsmålet seg om dette likevel ble resultatet slik avkortingsreglene og avkallsreglene ble utformet til slutt.

Utgangspunktet er at dersom en livsarving har mottatt en «[...] ytelse av økonomisk» verdi fra arvelateren, skal ytelsen avkortes i livsarvingens arv «hvis» dette var satt som en betingelse for ytelsen, jf. al. § 75 første ledd første punktum. Beregningen av hva som er å regne som en «ytelse av økonomisk verdi» og andre særskilte spørsmål knyttet til avkortingsreglene vil ikke bli behandlet nærmere. Dette siden poenget er å illustrere forholdet mellom avkall på arv og avkorting.

Med avkortingsreglene kan en oppnå at en gave som en livsarving får blir trukket fra dennes del av arven ved arvefallet. Dersom en livsarving gir avkall mot en ytelse derimot, vil virkningen være at delen det gis avkall på går videre i arvelinjen. Resultatet vil i så fall ikke bli at det oppnås likhet mellom livsarvingene, men heller at avkallsgiverens linje får ytelsen og i tillegg den delen av arven det er gitt avkall på. Slik sett vil ikke avkall på arv være egnet dersom hensikten til arvelateren er at livsarvingene til slutt skal arve like mye.

I arveloven 1972 ble avkorting i arv regulert i § 38. Dersom arvelateren hadde fastsatt det eller det kunne bli godtgjort at det ville være i samsvar med forutsetningene til arvelateren skulle gaven regnes som forskudd på arv, med den virkning at den skulle avkortes i arven til mottakeren, jf. al. 1972 § 38 første ledd. Avkorting måtte ikke være en forutsetning på det tidspunktet gaven ble gitt, noe som vil si at arvelateren kunne bestemme at gaven skulle avkortes på et senere tidspunkt.¹³⁹ På den måten kunne det oppnås likhet mellom livsarvingene gjennom avkortingsreglene. Uten å gå nærmere inn på de problemstillinger som

---

¹³⁸ NOU 2014: 1 s. 166.

¹³⁹ Lødrup og Asland (2018) s. 146.

kunne oppstå i tilknytning til bestemmelsen, kan det pekes på at regelen ville kunne være egnet til å utjevne forskjeller mellom livsarvingene som følge av at en livsarving tidligere hadde fått en gave.

Ved utredningen til arveloven 2019 vurderte utvalget det slik at det ikke var tilstrekkelige grunner til å beholde ordningen om at arvelateren ensidig kunne påby avkorting i ettertid av at gaven var gitt, og heller ikke adgangen for medarvinger til å sannsynliggjøre arvelaterens mening.¹⁴⁰ Utvalgets forslag var at avkorting bare kunne skje der hvor det må «anses avtalt» mellom arvelateren og gavemottakeren.¹⁴¹ Dette forstås som at utvalget tok sikte på en løsning hvor avkorting forutsatte en avtale. Departementet gikk i proposisjon inn for at avkorting bare skal skje dersom det er satt som betingelse for gaven, til forskjell fra utvalgets forslag hvor vilkåret var at det skulle være avtalt.¹⁴² Hovedtrekkene er likevel de samme, at avkorting må være et spørsmål på selve givertidspunktet.

Dersom arvelateren ønsker likebehandling av sine livsarvinger, og har dette i mente når ytelsen gis vil reglene om avkorting i arv kunne være egnet til dette. Arvelateren vil da kunne sette som betingelse for ytelsen at den skal avkortes i fremtidig arv, slik at livsarvingen må velge om han ønsker å godta dette, eller la være å ta imot ytelsen arvelater tilbyr.¹⁴³

Slik avkortingsreglene er i arveloven 2019 vil de ikke kunne benyttes til å utjevne forskjeller mellom livsarvingene som følge av tidligere gaver, slik utvalget pekte på i sin vurdering av endringen av virkningen for avkall på arv. Avkall vil heller i hovedsak ikke være et alternativ siden arven vil følge linjen. Et alternativ i så måte kan være at arvelateren ber livsarvingen om å samtykke til et pliktdelskrenkende testament, men det er langt fra sikkert at arvingen vil samtykke til dette.

Dersom arvelater tidligere har gitt gaver til en livsarving vil ikke avkall på arv være en hensiktsmessig form å inngå avtale på for å likebehandle livsarvinger på grunn av virkningen. Dette sammenholdt med at avkortingsreglene er noe endret fra arveloven 1972 til 2019, fører til at det kan tenkes at testament vil kunne få en mer sentral rolle. Siden betingelse om avkorting nå må settes før eller samtidig som gaven gis, vil verken avkortingsreglene eller

---

¹⁴⁰ NOU 2014: 1 s. 166.

¹⁴¹ NOU 2014: 1 s. 166.

¹⁴² Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

¹⁴³ Prop. 107 L (2017-2018) s. 311.

avkall på arv kunne rette opp ulikheten en tidligere gave har ført til. Et alternativ kan være at livsarvingen samtykker til avkorting i ettertid, men dersom arvingen ikke ønsker dette og arvelater har en formue som er stor nok til å ha «friarv» vil testament kunne være løsningen for å skape likebehandling.

6 Avsluttende bemerkninger

I dette kapittelet vil det knyttes noen avsluttende bemerkninger til fremstillingen og vurderingene som er gjort gjennom denne oppgaven i tilknytning til arveloven § 74, og hvor hensiktsmessig avkall på arv er som form for inngåelse av avtaler om arv.

Reglene om avkall på fremtidig arv og avslag på falt arv ble i arveloven 2019 samlet til en felles bestemmelse om avkall på arv, med lik virkning for fremtidig og falt arv. Hensikten var å samordne og forenkle reglene om avtaler om arv i arveloven.¹⁴⁴ Virkningen av avkall på arv gjennomfører det som i forarbeidene ble oppstilt som et grunnprinsipp: arvingen skal ikke kunne styre arvets fordeling annet enn å velge om han eller hun ønsker å tre ut av sin arveposisjon.¹⁴⁵ Som en følge av at arvingen ved avkall regnes som død før arvelateren medfører ikke avkallet noen spørsmål om virkningen for avkallsgiverens arvinger.

Etter min mening medfører virkningen at avkall på arv i begrenset grad vil være en hensiktsmessig måte å inngå avtaler om arv på, med mindre hensikten er nettopp; at arven skal gå videre i arvelinjen. Dersom en arving derimot ikke ønsker å ta arv, er under konkurs, eller dersom arveavgift igjen skulle bli innført, vil avkallsreglene kunne være hensiktsmessig som form for avtale om arv. Gjennom avkall vil det kunne oppnås ulike resultater som kan være ønskelig for både arvelater og arvingen.

I forbindelse med endringen i virkningen kan det tenkes at vi i fremtiden kan få tvister som går på at avkallsavtaler fører til skjevfordeling av arv mellom arvinger. Avkall på arv, rent språklig, kan tolkes som at arvingen rent faktisk sier ifra seg noe. Dersom en arving gir avkall på arv mot en ytelse kan det tenkes å føre til at en arving linje får dobbelt opp med arv. For å

---

¹⁴⁴ NOU 2014: 1 s. 162.

¹⁴⁵ NOU 2014: 1 s. 162.

hindre slike resultat må arvelater og arvingene ha en viss kunnskap om de arverettslige reglene.

Avkall på arv vil bare kunne fungere som middel for å utvide arvelaterens testasjonskompetanse dersom arvelateren bare har en livsarving uten egne livsarvinger og denne gir helt avkall på arv. Dette er likevel en situasjon som må kunne antas å være sjelden, og livsarvingen kan like godt samtykke til et pliktdelskrenkende testament i en sårn situasjon. For det tilfellet at arvelaterens ektefelle gir helt avkall på arv vil dette kunne medføre en endring i arvens fordeling. Dersom det er andre formål som er ønsket med avkall på arv, fører virkningen til at reglene ikke er egnert til å oppnå dette.

I relasjon til at det ikke oppstilles andre krav til avkallserklæringen enn hvem mottakeren skal være drøftet jeg i kapittel 4.3 om det burde vært oppstilt flere krav til form. Etter mitt skjønn tilsier hensynet til notoritet, solennitet og virkningen avkall kan få for en arving at det burde vært oppstilt flere krav til en avkallserklæring. I alle fall en «bør»-henvisning i lovteksten slik som for avkortingsavtaler. Særlig i tilknytning til avkall på fremtidig arv vil manglende krav til form kunne føre til tvister. Dette fordi arvelater vil være død når dette eventuelt blir en problemstilling.

Et spørsmål som kan reises i tilknytning til om det burde vært innført formkrav, er om dette ville ført til at avkall på arv var en mer hensiktsmessig form for arv. Dersom arvelater og arvingen(e) vil sikre at utfallet av avtalen blir som avtalt, kan de alltid på eget initiativ nedtegne avtalen. Virkningen av avkall på arv sperrer også i seg selv for at avtaler om avkall på arv kan føre til andre resultater enn det loven oppstiller. Dette sammenholdt tilsier etter min mening at innføring av formkrav ikke er avgjørende for hvor hensiktsmessige avkall på arv er som avtaleform.

Avkallsreglene er som oftest ikke hensiktsmessige for å inngå avtaler om arv med den hensikt å likebehandle arvinger, eller som middel for å utvide arvelaters testasjonskompetanse. Dette var heller ikke et poeng i forarbeidene, hvor det ble fremhevet at dette kan oppnås med andre regelsett.¹⁴⁶ Slik reglene om avkorting i arv er utformet er det vanskelig å si seg helt enig i uttalelsene i forarbeidene om at avkortingsreglene ivaretar behovet for å utligne forskjeller som følge av tidligere gaver gitt til en livsarving. Siden betingelsen om avkorting nå må settes

---

¹⁴⁶ Prop. 107 L (2017-2018) s. 165 og NOU 2014: 1 s. 166.

før eller samtidig med at gaven gis, vil ikke avkortingsreglene kunne anvendes til dette formålet. Virkningen av avkall medfører at heller ikke avkall vil være egnet til dette.

En måte å se dette på er at endringene i reglene om avtaler om arv har ført til at muligheten for å inngå avtaler om arv har blitt mindre enn det som var tiltenkt. Arvelater har ikke mulighet til å rette opp i ulikheter mellom livsarvinger som følge av tidligere gaver, med mindre den som har mottatt gaven går med på dette. Endringen i virkningen av avkall på arv har også som konsekvens at arvelater og arvingene ikke kan gjøre opp arven en gang for alle, slik reglene kunne anvendes tidligere.¹⁴⁷

På den andre siden er jo utgangspunktet i arveretten at arvingen ikke kan råde over fremtidig arv, og at arvelater må bruke testaments form for å gi bestemmelser om fordelinger av arven. I tillegg skaper virkningen av avkall på arv forutberegnelighet i den forstand at det ikke oppstår tvister rundt virkningen for andre arvinger på arvetavlen, noe som er hensiktsmessig ved inngåelse av avtaler. Det at arvelater ikke kan sette betingelse om avkorting på et senere tidspunkt enn før eller samtidig som gaven gis, skaper også forutberegnelighet for arvingen, men harmonerer ikke med at avkorting kan veie opp for den endrede virkningen for avkall.

Arveloven § 74 om avkall på arv ivaretar grunnreglene og grunnprinsippene som Arvelovsutvalget oppstilte ved utformingen av forslaget til reglene. Som form for avtale om arv er derimot ikke avkallsreglene så veldig hensiktsmessige, og for de fleste formål vil andre regelsett, der det er mulig, måtte anvendes.

---

¹⁴⁷ Lødrup og Asland (2018) s. 294.

Referanseliste

Norske lover

Opphevet: Lov 31. juli 1854 om Arv (arveloven 1854 eller al. 1854).

Opphevet: Lov 21. februar 1939 nr. 21 om skifte (skifteloven).

Opphevet: Lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven).

Opphevet: Lov 3. mars 1972 nr. 5 om arv m.m. (arveloven).

Lov 8. juni 1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven).

Lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap (ekteskapsloven – el.).

Lov 26. mars 2010 nr. 9 om vergemål (vergemålsloven).

Lov 13. desember 2013 nr. 110 om oppheving av lov 19. juni 1964 nr. 14 om avgift på arv og visse gaver (arveavgiftsloven).

Lov 14. juni 2019 nr. 21 om arv og dødsboskifte (arveloven – al.).

Norske lovforarbeid og andre offentlige dokumenter

NUT 1962: 2 Utkast til lov om arv.

Ot.prp. nr. 36 (1968-1969) Om lov om arv m.m.

Innst. O. nr. XIX (1970-1971) Tilråding frå justisnemnda om lov om arv m.m.

NOU 2014: 1 Ny arvelov.

Prop. 107 L (2017-2018) Lov om arv og dødsboskifte (arveloven).

Stortingsvedtak 13. desember 2019 nr. 1821 om avgift til statskassen på arv for budsjettåret 2020.

Norske rettsavgjørelser

Rt. 1928 s. 762.

Rt. 1960 s. 26.

Rt. 1987 s. 1434.

LE-1998-525.

LB-1999-1780.

RG-2003-1192.

RG 2009 s. 1199.

LA-2009-5839-1.

LA-2011-172843.

LB-2014-136243.

LB-2018-122882.

LA-2019-47572.

LA-2020-87118.

Juridisk litteratur

Asland, John, *Arverett*, 1. utg. Gyldendal Norsk Forlag AS 2021.

Eeg, Thomas, «Kommentarer til Lov om arv og dødsboskifte (arveloven) § 74» i Karnov lovkommentarer, Lovdata (11.10.2021).

Giertsen, Johan, *Avtaler*, 3. utg., Universitetsforlaget 2014.

Hambro, Peter, «Avkall på arv», *Tidsskrift for familierett, arverett og barnevernrettslige spørsmål* 2021, s. 145-163.

Hambro, Peter, «Lovkommentar, § 74. Avkall på arv», *Juridika* 2021.

Lødrup, Peter og John Asland, *Arverett*, 7. utg., Gyldendal Norsk Forlag AS 2018.

Unneberg, Inge, *Avtaler om arv – Forhåndsavtaler om fordeling av etterlatt formue*, 2009.

